

Mottatt i SLF
26.02.04

T.O. 17/3.04
Ole

Styret for Fondet for forskningsavgift på
landbruksprodukter

Organisering av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter

Evaluering

Styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter

Organisering av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter

Evaluering

Agenda Utredning & Utvikling AS
Malmskrivervn 35 • Postboks 542 • 1302 Sandvika
Tlf 67 57 57 00 • Fax 67 57 57 01
Ref: 4438

Agenda Utredning & Utvikling AS

Postboks 542 • 1301 Sandvika • Tlf 67 57 57 00 • Fax 67 57 57 01

Oppdragsgiver:	Styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter		
Rapportnr.:	4438		
Rapportens tittel:	Organisering av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter		
Spesifikasjon:	Rapporten inneholder resultater fra kartleggingsrunden, redegjørelse for våre vurderinger og konklusjoner med hensyn til hvorvidt intensjonene og målsettingene omkring organiseringen av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter er innfridd. På denne bakgrunn gis en anbefaling om Fondets videre utvikling av organisering og arbeidsform.		
Tidsfrist:	1.mars 2004	iflg	Avtale
Ansvarig:	May Britt Sundt Magelssen	Verifisert:	26/1-04
Kvalitetssikring:	Alf Johan Mørkrid		(dato) (sign)

Forord

Agenda Utredning & Utvikling AS har fått i oppdrag å evaluere organiseringen av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter.

Som følge av en utvidelse av avgiftsgrunnlaget for Fondet i 2001 ble Fondsstyret utvidet med to medlemmer og det ble nedsatt et forskningsutvalg. Ordningen skulle fungere i to år for så å evalueres.

Denne rapporten er en evaluering av Fondets organisering og arbeidsform.

Rapporten inneholder resultater fra kartleggingsrunden, redegjørelse for våre vurderinger og konklusjoner med hensyn til hvorvidt intensjonene og målsettingene omkring organiseringen av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter er innfridd. På denne bakgrunn gis en anbefaling om Fondets videre utvikling av organisering og arbeidsform.

I evalueringen har vi benyttet oss av en rekke informanter. Vi vil benytte anledningen til å takke våre informanter for en velvillig og åpen holdning, og for mange informative og nyttige innspill. Vi vil også takke Forskningsutvalget for det arbeidet som ble lagt ned i egnevalueringen i starten av evalueringen. Forskningsutvalgets oppsummering av egnevalueringen ligger som vedlegg til rapporten.

Evalueringen er gjennomført av May Britt Sundt Magelssen som også står faglig ansvarlig for rapporten. Alf Johan Mørkrid har vært ansvarlig for kvalitetssikringen og har i tillegg gjennomført noen av intervjuene.

Sandvika, 25. februar 2004

Agenda Utredning & Utvikling AS

Innhold

1	BAKGRUNN OG MANDAT FOR EVALUERINGEN	7
	1.1 Bakgrunn	7
	1.2 Mandat	7
2	METODE	8
3	MÅLSETTINGER OG FØRINGER FOR ORGANISERINGEN AV FONDET	10
	3.1 Odelstingsproposisjon nr. 6 (2000-2001)	10
	3.2 Lov om forskningsavgift på landbruksprodukter	11
	3.3 Vedtekter for styret	12
	3.4 Sluttrapport fra interimstyret	13
	3.5 Avtalen med Forskningsrådet	13
4	FUNN FRA KARTLEGGINGEN	14
	4.1 Målsettinger og måloppnåelse	14
	4.2 Samarbeidsforhold og rollefordeling mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget	16
	4.3 Samarbeidsforhold og rollefordeling mellom Fondsstyret/Forskningsutvalget og Forskningsrådet	18
	4.4 Forskningsutvalgets kontakt med næringene og forskningsmiljøene	19
	4.5 Forskningsutvalget som strategisk forum	22
	4.6 Arbeidsform og effektivitet	24
	4.7 Forslag innkommet gjennom intervjuene	26
5	VURDERINGER OG KONKLUSJONER	30
	5.1 Generelt	30
	5.2 Administrativ ressursbruk/sekretariatsfunksjonen	31
	5.3 Kontakt med næringen og næringens innflytelse	33
	5.4 Kontakt med forskningsinstitusjoner	36
	5.5 Initiering av forskningsoppgaver/prosjekter	37
	5.6 Samarbeid og arbeidsdeling i forhold til Forskningsrådet	38

5.7	Samordning og utfylling i forhold til andre offentlige midler til forskning	39
5.8	Strategisk styring - detaljstyring	40
5.9	Organisering og arbeidsform i forhold til vedtatte målsettinger og føringer	41
6	VÅRE ANBEFALINGER	43

VEDLEGG	A: Intervjuguide	
	B: Egenevaluering av Forskningsutvalget	

1 Bakgrunn og mandat for evalueringen

1.1 Bakgrunn

I 2001 ble Fondet for forskningsavgift for landbruksprodukter utvidet til også å omfatte melk og korn, herunder førkorn. Utvidelsen gir ca 20 mill kr årlig i netto merinntekter i Fondet, og Fondet økte fra ca 50 til 70 mill kr pr år. Fondet forvaltes av *Fondsstyret* som ble utvidet med to medlemmer som følge av utvidelsen av avgiftsgrunnlaget.

Slik vi forstår det har hovedhensikten med utvidelse av ordningen vært å initiere mer forskningsaktivitet i *starten* av kjeden fra jord til bord, dvs i primærnæringene. I Ot.prp. nr. 6 (2000-2001) er dette konkretisert på følgende måte: "*De midler som fondet disponerer utover tilskuddet til Matforsk, skal anvendes til forskning i hele verdikjeden med hovedvekt på forskning i primærproduksjonen*". Bevilgningene til Matforsk er i stor grad brukt på den andre siden av kjeden, nemlig i næringsmiddelindustrien.

Ca 50 mill kr av Fondet formidles som basisbevilgning til Matforsk. For bevilgning av øvrige midler har Fondsstyret valgt å etablere et *rådgivende forskningsutvalg*. Forskningsutvalget ble oppnevnt for to år og erfaringene med en slik organisering av Fondet skal nå evalueres.

1.2 Mandat

Det skal gjennomføres en uavhengig evaluering av organiseringen av Fondet hvor hovedfokus er konstruksjonen av et forskningsutvalg og hensynet til *effektiv forvaltning* av de ekstra midlene som bevilges utenom Matforsk (ca 20 mill kr).

I oppdragsbeskrivelsen er det ført opp tre hovedpunkter for evalueringen:

- (1) Vurdere organisering og arbeidsform i forhold til vedtatte målsettinger og føringer i sentrale dokumenter
- (2) Vurdere konsekvenser av Fondets organisering og arbeidsform i forhold til
 - administrativ ressursbruk og sekretariatsfunksjoner
 - kontakt med næringen og næringens innflytelse
 - kontakt med forskningsinstitusjoner
 - initiering av forskningsoppgaver og -prosjekter
 - samarbeid og arbeidsdeling i forhold til Norges forskningsråd

- samordning og utfylling i forhold til andre offentlige midler til forskning
 - strategisk styring – detaljstyring
- (3) Forslag til endringer, alternativ organisering, forbedringer og effektivisering

Målsettingene og føringene for organiseringen av Fondet kan i stor grad finnes igjen i problemstillingene nevnt spesielt i pkt (2) over.

Samlet informasjonstilfang som følge av gjennomgang av de ulike temaene i intervjuene vil gjennom en analyse gi svar på i hvilken grad de opprinnelige målsettinger og føringer for organiseringen er oppfylt. Vi har gjort våre vurderinger uavhengig av høstens budsjettprosess og Stortingets videre behandling.

Mandatet gir noen viktige begrensinger for evalueringen:

- Evaluatør skal ikke vurdere kvaliteten i de prosjektene som er innvilget og prosessen omkring bevilgningene til Matforsk inngår ikke i evalueringen.
- Evalueringen skal kun se på prosessen fram til bevilgningen til forskningsprosjektene er vedtatt i Fondsstyret. Evalueringen skal følgelig ikke vurdere effekten av bevilgede midler.

2

Metode

I hovedsak er det benyttet dokumentstudier og intervjuer for å innhente datagrunnlag i evalueringen. De viktigste grunnlagsdokumentene har vært:

- Odeltingsproposisjon nr 6 (2000-2001)
- Lov om forskningsavgift på landbruksprodukter
- Forskrift om forskningsavgift på landbruksprodukter
- Vedtekter for styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter
- Samarbeidsavtale mellom Forskningsrådet og Fondsstyret
- Interimstyrets sluttrapport
- Møteprotokoller fra Fondsstyret og referater fra møter i Forskningsutvalget.

Vi har gjennomført en rekke intervjuer. Til Fondet er det knyttet mange aktører med ulike forventninger og ulike ståsted. Det har vært viktig i evalueringen å hente inn synspunkter fra de ulike aktørene. Som nøytral

og uavhengig evaluator har vi også et formidlingsansvar, i tillegg til at informasjonen er nødvendig grunnlagsmateriale for våre vurderinger og anbefalinger.

Med begrensede ressurser har det vært nødvendig å gjøre et utvalg av informanter. Utvalget er gjort i samarbeid med Statens landbruksforvaltning og med innspill fra Forskningsutvalget. Agenda står imidlertid ansvarlig for utvalget. Vi har inkludert personer som er direkte involvert i Fondet, og i tillegg har vi intervjuet personer i ulike forskningsmiljøer. Det har ikke vært ressurser til å gjøre en representativ undersøkelse blant forskningsmiljøene. Innspillene fra informantene må derfor betraktes som enkeltinnspill og er ikke nødvendigvis dekkende for hele det norske forskningsmiljøet innenfor landbruk. Informantene representerer miljøer som kjenner godt til Fondets organisering og arbeidsmåter. Slik sett er deres innspill sentrale og viktige.

Vi har gjennomført følgende intervjuer:

- Intervju med leder av Fondsstyret
- Gruppeintervju med Fondsstyret
- Intervju med leder av Forskningsutvalget
- Gruppeintervju med Forskningsutvalget
- Intervju - Norges forskningsråd
- Intervju - Statens landbruksforvaltning (inkl sekretariatet for Fondsstyret)
- Intervju med sekretariatet for Forskningsutvalget
- Intervju – Landbruksdepartementet
- Intervju med leder av interimstyret
- Intervju med nestleder i interimstyret
- Intervju med representanter for forskningsinstitusjonene
 - Fagsenter for kjøtt
 - Veterinærinstituttet
 - Norges veterinærhøgskole
 - Norges landbrukshøgskole (tre personer ved tre ulike institutter)
 - Planteforsk
 - Norsøk

Intervjuene er gjennomført ved hjelp av en felles intervjuguide (vedlegg A).

I starten av evalueringen la vi til rette for en egevaluering i Forskningsutvalget. Egevalueringen var utgangspunkt for senere gruppeintervju med Forskningsutvalget. Forskningsutvalgets oppsummering av egevalueringen er vedlegg til denne rapporten (vedlegg B).

3 Målsettinger og føringer for organiseringen av Fondet

Nedenfor vil vi gi en kort redegjørelse for sentrale målsettinger og føringer som ligger til grunn for organiseringen av Fondet. De intensjoner som her er beskrevet er å betrakte som evalueringskriterier når Fondets organisering skal vurderes.

3.1 Odelstingsproposisjon nr. 6 (2000-2001)

Ot.prp. nr. 6 (2000-2001) inneholder bakgrunn, intensjon og begrunnelse for utvidelse av avgiftsgrunnlaget for forskningsavgift på landbruksprodukter.

I Ot.prp. nr. 6 (2000-2001) refereres det til at finansieringen fra landbruksnæringen for forskning til næringens eget behov er relativt beskjeden. Utvidelsen av avgiftsgrunnlaget skal gi grunnlag for økt primærproduksjonsorientert forskning. Samtidig understrekes det at endringen ikke skal få negative konsekvenser for næringsmiddel-forskningen som har fått sin finansiering gjennom det tidligere avgiftsgrunnlaget.

For å skape en bedre balanse mellom de ulike sektorene i matproduksjonskjeden ble Fondsstyret utvidet med 2 medlemmer.

I høringsnotatet sies det at i forvaltningen av fondsmidlene er det viktig at det etableres en dialog med andre deler av virkemiddelapparatet i forhold til å definere bruksområder for midlene. Avgiftsmidlene skal utfylle eksisterende forskning knyttet til primærproduksjon og foredling. Videre heter det at *"nye satsinger skal utformes og organiseres i programmer, og enkeltprosjekter håndteres innenfor slike programmer."*

I Ot.prp. nr. 6 (2000-2001) er det gitt en oppsummering av høringsuttalelsene om endring av loven. Det konkluderes med at høringsinstansene i hovedsak stiller seg positive til utvidelsen av avgiftsgrunnlaget, men at det er ulike syn på bruken og styringen av forskningsmidlene. Bl.a. Norsk Landbrukssamvirke uttalte at det er en klar forutsetning at midlene skal kunne brukes som næringens egenandel i brukerstyrte prosjekter. Mens andre høringsinstanser understreker at midler som kommer inn gjennom en lovpålagt avgift må betraktes som offentlige midler.

Norsk Landbrukssamvirke ønsket i utgangspunktet en "øremerking" av avgiftsmidlene, og at bruken av midlene skulle styres av landbrukets egne organer. Eventuelt kunne Fondsstyrets ansvar begrenses til en overordnet fordeling av midlene.

Norges forskningsråd var opptatt av at det ikke bygges opp et forskningsadministrativt system parallelt til Forskningsrådet. Fordeling av midler til prosjekter burde ikke være en av Fondsstyrets hovedfunksjoner.

Landbruksdepartementets merknader

Om hvordan avgiftsutvidelsen skal betraktes sier departementet følgende: *"Departementet vil understreke at midler som kommer inn gjennom en lovpålagt avgift, må forvaltes som offentlige midler. Samtidig vil departementet vise til St.prp. nr. 1 (1998-99) der det sies at departementet regner den avgiftsfinansierte forskningen som brukerfinansiering av kollektiv art."*

Utvidelsen av ordningen skal i følge departementet "... gi økt felles forståelse blant aktørene for jord til bord perspektivet i forskningen, og styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjonene langs verdikjeden." Videre heter det at "De midlene som fondet disponerer utover tilskuddet til Matforsk, skal anvendes til forskning i hele verdikjeden med hovedvekt på forskning i primærproduksjonen. Det er viktig at forskningen finansiert av forskningsavgiften, samlet fokuserer på helheten i verdikjeden fra jord til bord. Avgiftsmidlene skal anvendes til å styrke både eksisterende forskningsprogrammer og forskning som ikke naturlig faller inn under disse. Nye satsinger skal normalt utformes og organiseres i programmer. Det tas sikte på å opprette et forskningsutvalg med representanter fra de ulike aktørene i verdikjeden for samordning av forskningen som skal finansieres av fondet utover tilskuddet til Matforsk. Dette utvalget vil i utgangspunktet ha oppgaver og være sammensatt etter samme prinsipper som styringsorganene i "Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning", Matforsk. Det vil legges vekt på at omleggingen ikke medfører at det bygges opp et forskningsadministrativt system parallelt til Forskningsrådet, slik at bl.a. forskningsfaglig vurdering av enkeltsøknader ikke foretas av Fondsstyret eller forskningsutvalget."

Under administrative og økonomiske konsekvenser av ordningen er det anført at *"Sekretariatsfunksjonen for fondsstyret skal legges til Statens landbruksforvaltning."*

3.2 Lov om forskningsavgift på landbruksprodukter

Grunnlaget for forskningsavgift er formulert som følger:

Utdrag fra § 2: "Avgiften pålegges forbruk av norskproduserte og importerte landbruksprodukter, inklusive førkorn, til enhver ervervmessig bearbeiding eller framstilling av nærings- og nytelsesmidler når produktene kjøpes inn fra produsent, produsentsammenslutning, grossist eller importør eller leveres fra foredlingsbedriftens egen produksjon."

Importerte ferdigvarer og halvfabrikata framstilt av forannevnte produkter er også avgiftspliktige."

Utdrag fra § 4: "Avgiften går til et fond. Fondet skal ha et styre på 7 medlemmer... Departementet fastsetter nærmere regler for hvordan fondet skal styres."

Om forvaltning av avgiftsmidlene i forskriftene til loven kan man lese følgende:

Utdrag fra § 3: "Forskningen skal ha relevans for de produktgrupper som er avgiftspliktige. Forskningen skal kunne omfatte et hvert ledd i kjeden fra primærproduksjon til ferdig vare til forbruker. Fondets midler skal nyttes på en slik måte at de utfyller øvrige, offentlige midler til forskning."

3.3 Vedtekter for styret

Sentrale bestemmelser i vedtektene for styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter er følgende:

Om Fondsstyrets arbeidsoppgaver:

Utdrag fra § 2: "Fondsstyret er primært et forskningspolitisk organ. Det skal vedta strategier for bruken av midler og skal prioritere og fastsette rammebevilgninger til forskningsformål. Fondsstyret skal arbeide på overordnet nivå og hele verdikjeden fra jord til bord skal ivaretas."

Fondsstyret kan også behandle og fatte vedtak i enkeltsaker."

Om disponering av midlene:

Utdrag fra § 3: "Fondsstyret har en særlig plikt til å kanalisere midler til Matforsk. De midlene som fondet disponerer utover tilskuddet til Matforsk, skal anvendes til forskning i hele verdikjeden med hovedvekt på forskning i primærproduksjonen."

Avgiftsmidlene skal bidra til å styrke både eksisterende forskningsprogrammer og forskning som ikke naturlig faller inn under disse. Nye satsinger skal normalt utformes og organiseres i programmer."

Om forskningsutvalg:

§ 5: "Styret kan oppnevne et rådgivende forskningsutvalg med inntil 8 medlemmer. Utvalget skal i samarbeid med næringen, Norges forskningsråd og aktuelle forskningsmiljøer fremme forslag til forskningsformål og -temaer som kan finansieres over Fondet. Utvalget skal arbeide innen hele verdikjeden, men med hovedvekt på primærproduksjon. Arbeidet i utvalget tilpasses tilsvarende utvalg under Matforsk."

3.4 Sluttrapport fra interimstyret

Interimstyret ble oppnevnt av Landbruksdepartementet i mai 2001 og interimperioden ble avsluttet 31. desember 2002. I sluttrapporten fra interimstyret sies det følgende om Forskningsutvalgets arbeidsoppgaver og -metoder: *"Utvalget skal i samarbeid med næringen, Norges forskningsråd og aktuelle forskningsmiljøer fremme forslag til forskningsformål og -temaer som kan finansieres over fondet utover tilskuddet til Matforsk. Utvalget skal arbeide innen hele verdikjeden, men med hovedvekt på primærproduksjonen."* Videre sies det at Forskningsutvalget har en sentral oppgave i forhold til å bidra til større og mer aktivt fokus på forskningen fra næringen, og utvikling av større engasjement og eierforhold til forskning generelt. *"Hensikten er å få fram problemstillinger og utfordringer slik næringen opplever dem og ta disse med i det forskningsstrategiske arbeidet."* Forskningsutvalget betegnes dernest som et *"faglig prioriterings- og planleggingsorgan"*.

Om hvorvidt midlene skal betraktes som næringens egne midler sier interimsstyret følgende: *"Styret har tatt til etterretning at fondsmidlene er midler under offentlig forvaltning. Midlene er å betrakte som brukerfinansiering av kollektiv art, dvs. at de skal finansiere forskning som først og fremst er av felles karakter for en bransje eller produksjon der resultatene er åpne for alle. Dermed kan fondsmidlene ikke nyttes til såkalt brukerstyrt forskning i NFR-regi."*

3.5 Avtalen med Forskningsrådet

I desember 2002 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom Fondet for forskningsavgift for landbruksprodukter og Norges forskningsråd. Om målsettingen med avtalen og rollefordelingen sies det følgende:

"Partene forplikter seg til gjensidig tett kontakt og samarbeid om å utvikle forskningsstrategier innen områder der det er overlappende formål. Partene skal videre bestrebe seg på å etablere samordnede programmer/prosjekter på områder som krever et bredt sett av virkemidler for å skape en helhetlig og slagkraftig FoU-innsats."

Fondets forskningsutvalg har en rådgivende funksjon og skal være bindeledd mellom styret for Fondet, Forskningsrådet, forskningsinstitusjonene og næringen. Utvalget skal etablere arenaer og kommunikasjonskanaler som bidrar til gode og betryggende prosesser. Videre skal utvalget få fram problemstillinger/utfordringer slik næringen opplever dem og ta disse med i det forskningsstrategiske arbeidet. Utvalget skal fremme forslag til forskningsformål og -temaer og om hensiktsmessig koordinere utarbeidelsen av fullstendige prosjektsøknader som kan finansieres over fondet av midlene Fondet disponerer utover tilskuddet til Matforsk".

4 Funn fra kartleggingen

Ut fra evalueringens mandat og de målsettinger og føringer som er gjengitt i kapittel 3, er det utarbeidet en intervjuguide. Denne intervjuguiden utgjør grunnlaget for kartleggingen av synspunkter for Fondets organisering og arbeidsform. I det følgende vil vi gi en gjennomgang av den informasjon og de synspunkter vi har fått tilgang til gjennom intervjuene. Gjennomgangen er strukturert etter temaene i intervjuguiden.

4.1 Målsettinger og måloppnåelse

4.1.1 Hva fremstår som de viktigste målene med den nye organiseringen?

Mange av informantene viste til forarbeidene for lovendringen, dvs St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Ot.prp. nr. 6 (2000-2001), på spørsmål om formålet for utvidelsen av avgiftsgrunnlaget og ny organisasjonsstruktur i Fondet. Det synes å være en felles oppfatning at næringen selv var en viktig initiativtaker *til utvidelsen av avgiftsgrunnlaget*.

Intervjuene viser også at det er en felles oppfatning at midlene som hentes inn fra det utvidede avgiftsgrunnlaget skal brukes til forskning i hele kjeden fra jord til bord, men med hovedvekt på primærnæringen. Det er imidlertid noe ulikt hvor sterkt man vektlegger at forskningen skal ha betydning for hele kjeden. Uenigheten om hvorvidt forskning på kalde fjøs er noe som Fondet skal finansiere, illustrerer noe av nyansene. Noen mener at et slikt tema i for stor grad er knyttet til primærproduksjonsleddet og har liten eller ingen betydning for helheten i kjeden fra jord til bord. Andre legger vekt på at dette er meget viktig for primærproduzentene og av den grunn bør prioriteres. Løsningen på uenigheten ble at man i første omgang valgte å gjennomføre et forprosjekt.

Midlene som hentes inn gjennom det utvidede inntektsgrunnlaget omtales på ulikt vis. Representanter for primærnæringen med flere understreker at "dette er næringens egne midler", og at primærnæringen selv må få bestemme hvordan disse midlene skal brukes. Andre mener at pengene som kommer inn som følge av avgiftsutvidelsen er å betrakte som offentlige midler, og derfor må tjene en helhetlig forskning innenfor norsk landbruk. Samlet brukes det årlig over 300 mill kr på norsk landbruksforskning. Spesielt myndighetenes informanter er opptatt av at bevilgninger over jordbruksavtalen, forvaltningsstøtte og fondsmidler ses i sammenheng. Disse synspunktene møter vi også i deler av forskningsmiljøene. Det er imidlertid ingen som er uenig i at næringen skal ha innflytelse over hvordan midlene brukes. Uenigheten knyttes til hvor langt en slik innflytelse skal gå og hvordan denne innflytelsen skal organiseres.

Hensikten med å opprette et *eget forskningsutvalg* synes å være klar blant informantene. Flere peker på at primærnæringen består av mange små enheter, er fragmentert og i liten grad har organiserte forum for forskningssaker. Det var derfor viktig å etablere et utvalg som var tett knyttet til næringen og som kunne bidra til å involvere og engasjere primærnæringene i forskningsvirksomhet.

Noen mener at sammensetningen av Forskningsutvalget er annerledes enn sammensetningen av Fondsstyret, og at dette er uheldig. Det sies at mer av uenigheten om prioriteringene burde komme fram i Forskningsutvalget.

Det er få kommentarer til *utvidelsen av Fondsstyret*. Noen få kommenterer at hensikten bak utvidelsen var å oppnå en bedre balanse i styret mellom primærnæringen og næringsmiddelindustrien som følge av utvidelsen av avgiftsgrunnlaget. Midlene som ble bevilget til Matforsk ivaretar næringsmiddelsiden. Da Fondet ble utvidet var det nødvendig å utvide styret for å bedre ivareta primærnæringens deltakelse og innflytelse. Styret ble derfor utvidet med to medlemmer fra primærnæringen.

4.1.2 I hvilken grad har man oppnådd målsettingene med organiseringen av Fondet?

Gruppeintervjuet med Forskningsutvalget og utvalgets egevaluering viser at utvalget selv mener at ordningen har fungert godt. Man fremhever i særlig grad at utvalget har lyktes i å skape engasjement for forskning i primærnæringen og at utvalget har etablert møteplasser for næringen og forskningsmiljøene. Utvalget viser også til at Fondsstyret stort sett har godkjent de prioriteringer og skisser som utvalget har lagt fram.

Samtidig etterlyser utvalget en rolleavklaring mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget.

Fondsstyret er delt i synet på hvordan ordningen med et forskningsutvalg har fungert. Skillelinjene går grovt sett mellom representantene for primærnæringen og næringsmiddelindustrien. Uenigheten knyttes først og fremst til hvilken rolle- og arbeidsfordeling som bør råde mellom Forskningsutvalget og Fondsstyret. Deler av styret mener at løsningen med et forskningsutvalg har ført til relativt tunge og byråkratiske prosesser som i tillegg er kostbare. Det er også flere som mener at utvalget ikke har lyktes godt nok i forhold til å tenke helheten i kjeden fra jord til bord. Andre medlemmer av styret legger vekt på at utvalget har vært vellykket i forhold til å skape engasjement i næringen og møteplasser mellom næring og forskning. Man argumenterer også for at det er nødvendig med et eget sekretariat som følge av små enheter og fragmentert struktur i primærnæringen.

Departementet er kritisk til utviklingen av en egen administrasjon for utvalget. Bl.a. i St.prp. nr. 1 (2003-2004) har departementet gitt uttrykk for at man ønsker en mer effektiv forvaltning av Fondet og at man ikke ønsker et eget forskningsadministrativt system. I brev fra departementet til styret forutsetter departementet at sekretariatet for utvalget avvikles i løpet av rimelig tid.

Både departementet, forskningsmiljøene og deler av styret er kritiske til at man ikke har klart å bevilge mer midler ut til aktiv forskning. Man stiller spørsmålsteget ved effektiviteten i arbeidsform og organisering så lenge man ikke har klart å omsette mer av fondsmidlene til forskning.

I forskningsmiljøene er det noe delt syn på hvordan Forskningsutvalget har fungert, men i det store og hele er holdningene til et utvalg positive. Synspunktene er ikke veldig sterke, og bærer preg av noe avstand til de problemstillinger som Fondsstyret og Forskningsutvalget oppfatter som sentrale og nære, bl.a. rollefordelingen mellom styret og utvalget. Deler av forskningsmiljøene er positive til måten utvalget har jobbet på, mens andre ønsker større åpenhet og mindre byråkrati omkring prosessene. Dette siste vil bli utdypet nærmere i avsnittet om arbeidsform og effektivitet (avsnitt 4.6).

4.2 Samarbeidsforhold og rollefordeling mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget

I våre samtaler både med Forskningsutvalget og Fondsstyret har rolleforståelse og arbeidsdeling mellom disse to organene vært et meget sentralt tema. Intervjuene viser at rollefordelingen mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget er uavklart.

Deler av styret mener at Forskningsutvalget har tiltatt seg en strategisk og politisk rolle som reduserer Fondsstyrets rolle til sandpåstrøer. Den rollen som utvalget nå spiller skaper uklarhet. Ved at utvalget i samarbeid med forskningsmiljøer utvikler skisser og prosjekter er fleres oppfatning at utvalget blir for toneangivende, og at utvalget nærmest fungerer som et eget forskningsråd. Prosessen er kommet så langt når sakene går til styret at styret nærmest "tvinges" til å gå inn i detaljer i stedet for å styre på et mer overordnet nivå. Styret erkjenner en noe for detaljert saksbehandling.

Deler av Fondsstyret ønsker at utvalget skal begrense sin virksomhet til å avdekke kunnskapsbehov, vurdere relevans og rådgi Fondsstyret i strategiske spørsmål. Styremedlemmer fra primærnæringen mener imidlertid at styret skal la utvalget jobbe selvstendig og at det er en riktig arbeidsfordeling når utvalget utvikler og behandler enkeltprosjekter. Det vises i den sammenheng til forskjellen mellom behandlingen av midlene som bevilges til Matforsk og øvrige midler som bevilges. I forhold til Matforsk inntar styret en overordnet rolle, mens øvrige midler behandles

langt mer detaljert. Resten av styret fremholder at Matforsk har en samlet profesjonell organisasjon og som bygger sine strategier og prioriteringer på en rekke faglige utvalg. Primærnæringen er derimot fragmentert og består av en rekke enheter – noe som bl.a. betyr at prioriteringene mellom de ulike sektorene (kjøtt, melk, korn, grønt) må skje i Fondsstyret.

Forskningsutvalget gir i sin egevaluering klart uttrykk for at rollefordelingen mellom Fondsstyret og utvalget ikke er godt nok avklart. På oppsummeringsspørsmål om hvordan dagens rollefordeling mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget fungerer var det 5 av 8 utvalgsmedlemmer som lå på nedre del av vurderingsskalaen¹. (På øvrige oppsummeringsspørsmål forekommer det nesten ikke karakterer på denne delen av skalaen.) Videre sies det i rapporten fra utvalget *”Det er utvalgets ønske at rollefordelingen mellom utvalget og Fondsstyret videreutvikles og avklares bedre.”* Utvalget etterlyser dessuten bedre kommunikasjon mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget.

Utvalget ønsker at Fondsstyret skal innta en mer overordnet rolle og vise dem større tillit. Gjennom at Fondsstyret tar egne initiativer som ikke utvalget blir informert om sås det tvil om Fondsstyret vil ha råd fra utvalget. Det gir usikkerhet omkring utvalgets rolle.

Utvalget viser til interimstyrets sluttrapport og mener at styret ikke forholder seg til rollene som der er beskrevet. Styret er i rapporten beskrevet som et forskningspolitisk organ som skal vedta strategier for bruken av midlene, og fastsette rammebevilgninger til forskningsformål. Fondsstyret skal som hovedregel arbeide på overordnet nivå, men kan også behandle og fatte vedtak i enkeltsaker. Utvalget omtales som et faglig prioriterings- og planleggingsorgan som i samarbeid med næringen, Norges forskningsråd og aktuelle forskningsmiljøer skal fremme forslag til forskningsformål og -temaer som kan finansieres over Fondet.

Oppfatningen er at interimstyret også var preget av interessekonflikt i starten, men at det etter hvert ble oppnådd en viss felles forståelse både internt i styret og mellom utvalget og styret. I det nye styret har man fortsatt overordnet behandling av bevilgningene til Matforsk, mens man har videreført enkeltsaksbehandlingen på tidligere tilleggspost (4-5 mill kr) til hele utvidelsen av Fondet.

Gjennom intervjuene er det formidlet en hypotese om at et parts-sammensatt styre har medvirket til at Forskningsutvalget har utviklet en mer selvstendig og uavhengig rolle.

¹ Skalaen gikk fra 1 til 6 hvor 1 er 'svært dårlig' og 6 er 'svært bra'. 4 av utvalgsmedlemmene krysset av for verdien '3', 1 for verdien '2' og 3 for verdien '4'.

Generelt har forskningsmiljøene ikke sterke oppfatninger av rollefordelingen mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget. Noen mener imidlertid at det er uklart hvem som gjør hva, hvor man skal sende inn søknad og hvem som tar beslutninger.

For øvrig er det flere av de vi intervjuet som mente at styret går i retning av et forskningsteknisk styre på bekostning av rollen som et forskningspolitisk organ. Videre sies det at en slik utvikling vil favorisere og gi større innflytelse til medlemmer som har en forskningsfaglig bakgrunn, noe som primærnærings representanter i liten grad har.

4.3 Samarbeidsforhold og rollefordeling mellom Fondsstyret/Forskningsutvalget og Forskningsrådet

Forholdet mellom Fondsstyret og Forskningsrådet reguleres av samarbeidsavtalen som er gjengitt i avsnitt 3.5. Både Fondsstyret, Forskningsrådet og Forskningsutvalget gir uttrykk for at samarbeidsforholdet fungerer bra.

Departementet har bedt Fondsstyret om å revidere avtalen med Forskningsrådet. Departementet ønsker en arbeidsdeling der Fondsstyret fordeler midler til forskningsområdet og siden stiller tildelingsrammer til disposisjon for Forskningsrådet som tildeler til enkeltprosjekter. Bakgrunnen er et ønske om en mer helhetlig og koordinert landbruksforskning. Departementet og Statens landbruksforvaltning mener at Forskningsrådet kunne brukes mer aktivt i tildelingen av midler. I tillegg til den koordinerende rollen legger man vekt på at Forskningsrådet er en profesjonell organisasjon, bygd opp for å ivareta denne typen oppgaver. Man ønsker at Forskningsrådet skal tidligere inn i tildelingsprosessen enn i dag, blant annet fordi Forskningsrådet har god kunnskap og oversikt over forskningsmiljøene. Departementet mener at utviklingen omkring Forskningsutvalget og etableringen av et eget sekretariat fører til doble forskningsadministrative strukturer. Deler av styret er enige i departementets vurderinger.

Forskningsutvalget er uenig i at man har doble strukturer og viser til at utvalget står ansvarlig for å få inn skisser og søknader og gjøre en relevansvurdering og en prioritering av skissene. Forskningsrådets oppgave er å gjennomføre en kvalitetsvurdering i form av referees, og etter en beslutning om bevilgning i Fondsstyret, gjennomføre den administrative prosjektoppfølgingen (utbetalinger og rapportering). 6 av 8 personer i utvalget svarer at samarbeidet med Forskningsrådet fungerer 'svært bra' (kvantitativt spørsmål i Forskningsutvalgets egnevaluering).

Deler av Fondsstyret (representanter fra primærnæringsen) er i likhet med Forskningsutvalget uenig i å tildele en større rolle til Forskningsrådet.

Man er redd for at næringen mister innflytelse over bruken av midlene. Forskningsrådet er styrt av departementets innspill om forskning og myndighetenes prioriteringer samsvarer ikke nødvendigvis med næringens behov og prioriteringer. Det fremheves at Forskningsrådet ikke har noe system som kan erstatte utvalget i forhold til den kontakt som er opprettet med næringen. Man har liten tiltro til at Forskningsrådet klarer å skape de samme prosessene mellom næring og forskning.

Forskningsmiljøene er noe delt på hvordan de vurderer arbeidsdelingen mellom utvalget og Forskningsrådet. Et synspunkt er at Fondsstyret i dag bedriver en slags "supermarkedsforskning" hvor man "plukker" det man vil ha uten tilstrekkelig hensyn til koordinering med andre forskningsaktiviteter og for eksempel ansvaret for oppbygging av gode forskningsmiljøer. Andre legger vekt på at Forskningsutvalget slik det fungerer i dag gir næringen en rettmessig innflytelse over bruken av midlene. Et tredje synspunkt er midlene må brukes langt mer strategisk enn fra prosjekt til prosjekt. Midlene kan i langt større grad brukes for å utløse øvrige midler og forskningsprogrammer. Generelt synes det imidlertid som om forskningsmiljøene er opptatt av en bedre koordinering og mer helhetlige strategier innenfor landbruksforskningen – uavhengig av finansieringskilde.

4.4 Forskningsutvalgets kontakt med næringene og forskningsmiljøene

4.4.1 Kontakt med næringene

Det er en felles oppfatning i både Fondsstyret og i Forskningsutvalget at utvalget har lyktes i å skape større engasjement og deltakelse fra næringen i forhold til forskning. Utvalgets konklusjon i egnevalueringen er at man har svært god kontakt med næringen, både gjennom sekretariatet og gjennom utvalgets medlemmer. Kontakten er best til FoU-miljøene i bedriftene og organisasjonene, mens ambisjonen videre er å bidra til større grad av involvering og engasjement også fra ledelsens side. Man opplever at næringen har tillit til det arbeidet utvalget gjør. På et kvantitativt oppsummeringsspørsmål i egnevalueringen har 6 av 8 utvalgsmedlemmer gitt nest beste karakter på hvordan samarbeidet med næringen fungerer.

Utvalget legger også stor vekt på det å være et bindeledd mellom næringen og forskningsmiljøene og mener at en eventuell overføring til Forskningsrådet vil svekke denne nettverksprosessen. Også Forskningsrådet mener at kontakten med næringen er noe av det utvalget har lyktes best med. Utvalget har gjennomført en grundigere prosess enn tilfellet ville vært med Forskningsrådet, men samtidig påpekes det at resultatene av disse prosessene foreløpig er noe begrenset.

Fondsstyret mener at utvalget har fungert bra som bindeledd, men deler av styret stiller samtidig spørsmål om det er Fondets ansvar å bekoste prosesser som skal avklare næringens prioriteringer og forskningsbehov, eller om dette er et ansvar som bør påhvile næringen selv. Det vises til alternative måter å bygge opp næringens strategiprosesser på som mer ad-hoc pregede sektorvise utvalg.

4.4.2 Kontakt med forskningsmiljøene

Utvalget startet sin kontakt med forskningsmiljøene gjennom å sende ut en åpen invitasjon om å bidra med skisser innenfor 6 prioriterte områder. Man fikk inn hele 64 skisser til prosjekter. Utvalget sorterte skissene og gikk i dialog med forskningsmiljøer for å utvikle prosjektsøknader. Det er bl.a. arrangert tema-/områdemøter med opp mot 20 deltakere fra forskjellige deler av verdikjeden. Utvalget har gode erfaringer med denne måten å jobbe på. Dialogen mellom næringen og forskningsmiljøene mener man gir en brukerstyrt og treffsikker forskning som resultat. Man har også oppnådd at forskningsmiljøene jobber sammen om å utvikle prosjekter.

I egnevalueringen erkjenner imidlertid Forskningsutvalget at det har vært noe ujevn kontakt og samarbeid med forskningsmiljøene, og at utvalget vil jobbe for å engasjere de miljøer som så langt ikke har vært særlig aktive. På kvantitativt spørsmål om hvor godt samarbeidet med forskningsmiljøene fungerer gir 6 av 8 utvalgsmedlemmer nest beste karakter (karakter '5' på en skala fra '1' til '6').

Fondsstyret er delt i sin oppfatning. Den delen av styret som er mest kritisk mener at utvalget går for langt i forhold til å etablere relasjoner til enkelte forskningsmiljøer, mens andre miljøer ikke trekkes med i utvalgets arbeid. Næringens engasjement er viktig å ta vare på, men det må ryddes i roller slik at man sikrer habilitet og tillit i forskningsmiljøene. Man viser til reaksjoner fra miljøer som oppfatter prosessene omkring utvalget og den prosjektutarbeidelse som skjer som noe lukket. Den nære tilknytningen mellom enkelte forskningsmiljøer og næringen representerer i følge flere et habilitetsproblem. Disse bekymringene deles av myndighetene representert ved departementet og Statens landbruksforvaltning.

I forskningsmiljøene er det ulike syn på hvor godt utvalget i varetar konkurranseaspektet og hva som vektlegges. Noen miljøer oppfatter at prosessen var helt åpen fra starten av og at konkurranseaspektet slik sett er ivaretatt. Andre mener at det var lite informasjon i starten, at det var noe tilfeldig hvem som fikk invitasjon til å komme med skisser og at den videre prosessen var noe lukket. De fleste miljøene mener at utvalgets arbeidsmetoder representerer et visst hinder i konkurransen, men flere understreker at dette også har positive sider. At utvalget ut fra et

skissestadium "bestiller" prosjektsøknader gir mindre byråkrati, mer treffsikre prosjekter og færre bortkastede ressurser. Følgende sitat kan illustrere dette synspunktet: "Vi er møkklei av å skrive søknader". Utvalget oppfattes også som ubyråkratiske, bl.a. fordi man ikke opererer med tidsfrister, og at utvalget ved sekretæren går i direkte dialog. Konkrete og direkte tilbakemeldinger, samt oppfordringer til å samordne skisser og ideer fra flere forskningsmiljøer oppfattes som positivt. Flere forskningsmiljøer legger vekt på kontakten og dialogen med næringen som skal nyttiggjøre seg resultatene, noe som Forskningsutvalget legger til rette for.

Andre viser til den frie og uavhengige forskningen og mener at utvalget går for langt i forhold til å brukerstyre prosjektene. Forskningsmiljøene blir bedt om å sende inn skisser. På den måten blottstiller man prosjektideer og forskningstemaer uten å vite hva som skjer videre. Det oppleves ikke bare positivt at man koples med andre miljøer når det opprinnelige forskningsprosjektet endres og nye prosjekter sammensettes av forskjellige skisser. Det oppfattes som problematisk at forskerne i så liten grad er med på å legge premissene for forskningsprosjektene selv.

Vi har bl.a. møtt reaksjoner på at utvalget sendte ut invitasjon til forskningsmiljøene i desember uten tidsfrist. Samtidig opplyste man i brevet om at man i løpet av våren ville kunngjøre nye forskningsområder. Dette ble av vedkommende institusjon oppfattet både som forvirrende og lite ryddig.

Det forhold at man får en åpen invitasjon i forhold til seks omfattende forskningstemaer og uten en tilhørende tidsfrist gjør det vanskelig for forskningsmiljøene å vite hva utvalget til enhver tid er opptatt av. Det favoriserer de miljøer som står utvalget nært og som har god informasjon om "dagsorden". En forskningsansvarlig for en av institusjonene oppsummerer med følgende: "Slik sett kan det minne om bukken og havresekken."

Det er flere av de vi snakket med i forskningsmiljøene som kommenterer at Matforsk tildeles enn såvidt stor andel av Fondets midler. Midlene som bevilges til Matforsk ligger utenfor evalueringens mandat, men nevnes på spørsmål om hvordan man oppfatter Forskningsutvalgets og Fondsstyrets håndtering av konkurranseaspektet.

4.4.3 Samarbeidsløsninger

Fondsstyret har vært opptatt av at Fondets midler skal brukes på en slik måte at man bidrar til å utløse midler også fra andre finansieringskilder. Styret har en målsetting om å bidra med inntil 50% av finansieringen i store prosjekter. Styret er delt i synspunktet på hvor godt utvalget og styret har lyktes i forhold til å utløse samarbeidsprosjekter. Deler av styret er godt fornøyd med hva som er oppnådd. Forskningsutvalget

mener også at man har lyktes i å nå målsettingen om å bruke forskningsavgiften som en katalysator for å utløse andre midler til relevant forskning. Det synes også å være noe ulike synspunkter på vektleggingen av samarbeidsprosjekter og samfinansiering.

Øvrige deler av styret mener at det ligger et uutnyttet potensiale i forhold til å få fram gode samarbeidsprosjekter og samfinansiering. Et synspunkt er at utvalget har tenkt noe for snevert. Blant annet har man vært opptatt av å få til samarbeidsløsninger for "egeninitierte" prosjekter, mens man i mindre grad har vært villig til å bidra med midler i øvrige prosjekter. Det savnes noe mer helhetlig tenkning og orientering mot andre perspektiver og satsinger. Helhetstankegang i forhold til jord til bord perspektivet trekkes her fram som et eksempel.

Utvalget viser til at næringen oppfatter fondsmidlene som næringens egenandel i forskningen og finner det lite akseptabelt å skulle bidra med ytterligere midler. I og med at Forskningsrådet i inneværende år har hatt lite midler til landbruksforskning har det derfor vært vanskelig å finansiere opp prosjektene slik at Fondets andel begrenses oppad til 50%.

Flere representanter for forskningsmiljøene sier at organiseringen omkring Fondet virker forvirrende og lite effektiv. Resultatet er et fragmentert system som er vanskelig å orientere seg i. Det forhold at det nå er flere finansierer innenfor landbruksforskningen kompliserer bildet. Hvor skal man nå sende søknader? Til Fondsstyret, Forskningsutvalget eller Norges forskningsråd? Andre miljøer sier at dette nå er blitt bedre samordnet og koordinert. At Statens landbruksforvaltning både er sekretær for Fondsstyret og styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen trekkes fram av flere som et positivt element. Det sikrer bedre kommunikasjon og samspill på tvers av de ulike finansieringskildene.

4.5 Forskningsutvalget som strategisk forum

I avsnitt 4.2 redegjorde vi for synspunkter på rollefordelingen mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget. Uklarhet i forhold til rollene gjør seg spesielt gjeldende i forhold til strategiprosessen.

Interimstyret godkjente Forskningsutvalgets forslag til prioriterte områder. Deler av dagens Fondsstyre mener at Forskningsutvalget i sin vurdering av prosjekter i for liten grad tar hensyn til at forskningen skal være til nytte for hele verdikjeden. Strategiprosessen hvor involvering av næringen står sentralt oppfattes som viktig, men ressurskrevende. Det stilles spørsmål om det ikke er andre måter å involvere næringene på, men som ikke belaster Fondet.

Fondsstyret har i løpet av høsten hatt en strategiprosess bestående av flere samlinger/seminarer. Planen er at en samlet strategi for Fondet skal

ferdigstilles i løpet av våren. Styrets holdning er at hovedstrategien skal legges av styret, men at man skal ha hjelp av utvalget til å "riste" fram områdene. Forskningsutvalget har foreløpig ikke vært involvert i styrets arbeid med ny strategi.

Styret er opptatt av å få fram forskningsområder som har en felles forankring, som gjenspeiler en helhet i forhold til verdikjeden og som i størst mulig grad virkeliggjøres og bindes opp gjennom samfinansiering. Også styret er av den oppfatning at arbeidsdelingen mellom Fondet og utvalget er uklar i forhold til strategiarbeid.

Forskningsutvalget oppfatter sin oppgave til å utvikle og følge opp strategier og prioriteringer for landbrukets totale forskningsinnsats. Utvalget hadde i starten av sin periode stort fokus på å utarbeide forslag til strategi for bruk av fondsmidlene. Man gjennomgikk myndighetenes strategi på området, hva forskningsinstitusjonene var opptatt av og næringens behov. På denne bakgrunn sammenfattet utvalget en strategi som resulterte i 6 prioriterte forskningsområder. Det var disse områdene som i sin tid ble godkjent av interimstyre. I dag er utvalget i tvil om styret ønsker strategiske råd fra Forskningsutvalget.

Også forskningsmiljøene er opptatt av en helhetlig tankegang omkring bruken av forskningsmidlene. Enkelte oppfatter den strategiprosessen som foregikk som relativt lukket. Et synspunkt er at uavhengig av utvalgets arbeid så må bransjene i næringen gjennomføre sine egne prosesser for å få fram forskningsbehov og skape engasjement i egne rekker. Utvalget kan med andre ord ikke ha for store "fullmakter" på næringens vegne.

De 6 områdene som ble definert som satsingsområder oppfattes av flere som en vid definisjon. Det savnes en programbeskrivelse for de prioriterte områdene. Flere forskningsmiljøer tar til orde for å etablere programmer med programkoordinatorer som bl.a. håndterer spørsmålet om samfinansiering. Man savner mer langsiktige strategier, og peker på at sammensetningen av utvalget raskt kan føre til at man først og fremst representerer seg selv og ikke favner helheten. Dersom man legger mer over til Forskningsrådet vil man kunne få til en bedre koordinering av forskningsmidler. Men i den sammenheng er det viktig at næringen og Forskningsrådet sammen finner fram til fruktbare strategiprosesser. Når næringen skal gjøre dette alene blir det fort politikk og resultatet kan bli en splittet strategi hvor det langsiktige perspektivet blir borte.

Forskningsrådet mener at utvalget i for liten grad har lagt til grunn strategisk tenkning bak prosjektene, og at forventningene til utvalget ikke er innfridd på dette området.

4.6 Arbeidsform og effektivitet

En effektiv og god forvaltning av fondsmidlene innebærer en rask omsetning av midlene i konkret forskning. Dermed skal forskningen være målrettet og gi resultater innenfor Fondets prioriterte forskningsområder.

Mandatet for evalueringen omfatter ikke en vurdering av de forskningsresultater som er oppnådd siden utvidelsen av Fondet. Til det har ordningen ikke virket lenge nok. Vi har stilt spørsmål om den prosjektporteføljen som er opparbeidet, men har fått lite konkrete tilbakemeldinger. I intervjuene er det først og fremst utvalgets arbeidsform og inntrykket av effektivitet som har vært berørt. Effektivitet berører både kostnader og ressursbruk knyttet til det arbeidet som utføres, samt opplevd kvalitet.

Som tidligere nevnt har departementet i St.prp. nr 1 (2003-2004) påpekt at forvaltningen av midlene i dag ikke er effektiv nok: *"Dessutan ser ein behov for ei meir effektiv forvaltning av fondsmidlane. Fondsstyret må derfor fokusere på den overordna styringa av midlane, ved først og fremst å fordele midlar mellom forskningsområde. Tildeling til dei aktuelle prosjekta må deretter i hovudsak gjerast av Norges forskningsråd."*

Departementet utdyper sitt standpunkt ved å vise til at dagens organisering og arbeidsform ikke legger tilstrekkelig til rette for en helhetlig vurdering av tildelingen av midler. Fondets bevilgninger på enkeltprosjektnivå vanskeliggjør koordinering av midlene med øvrige finansieringskilder som administreres av Forskningsrådet. Man mener å se at Fondets midler gjennom utvalgets arbeid overadministreres. Fondets oppsamling av kapital fremføres som et tegn på manglende effektivitet og økt behov for samordning med andre finansieringskilder. Departementets oppfatning er dessuten at kostnadene ved et eget utvalgssekretariat ikke bør dekkes av fondsmidlene.

Fondsstyret oppfatning er at utvalgets saksforberedelse er grundig og bra. Det vises til at sakene stort sett blir vedtatt av Fondsstyret. Samtidig mener deler av styret at saksbehandlingsrutinene er tunge og byråkratiske. Det synes å være en felles oppfatning i både Fondsstyret og Forskningsutvalget at saksgangen er unødvendig komplisert. Et synspunkt er at dersom Fondsstyret hadde hatt større tillit til utvalgets arbeid så kunne man forenkle og effektivisere saksgangen. Et annet synspunkt er at utvalget er for stort og omfattende til å være et effektivt organ og at prosessen omkring utvikling av prosjektsøknader er blitt unødvendig ressurskrevende. Deler av styret mener at utvalget og sekretariatet påtar seg arbeid som burde være næringsens ansvar. På den måten brukes unødvendig mye ressurser til å fremme prosjektsøknader til Fondet.

Forskningsutvalget er godt fornøyd med hvordan utvalgsmøtene fungerer. Man viser til at "Forskningsutvalget er bredt sammensatt både faglig, personlighetsmessig og fra ulike deler av verdikjeden fra jord til bord". Utvalget karakteriseres seg selv som "et samarbeidende team som fungerer godt sammen, og drar veksler på hverandres faglige kompetanse og erfaring."

Viktigheten av et sekretariat påpekes og saksbehandlingen fra ideer og innspill til konkret skisser betegnes som "svært ryddig". Ressursbruken er knyttet til møter og nettverksbygging mellom næringen og forskningsmiljøene, noe som utvalget anser som en viktig del av sitt arbeid. Samtidig er det åpenhet for å drøfte eventuelt dobbeltarbeid som følge av to sekretariater (eller tre dersom man inkluderer Forskningsrådet) som har tilknytning til Fondet.

På spørsmål om hvordan utvalgsmøtene fungerer er det 1 medlem som gir beste karakter (karakter '6' – 'svært bra'), og 6 av 8 medlemmer som gir nest beste karakter (karakter '5').

Forskningsutvalget viser til at behandlingen i Fondsstyret også har betydning for hvor effektivt Fondet kan omsette midler til aktiv forskning. Utvalget opplever at Fondsstyret er for detaljert i sin saksbehandling av prosjektsøknadene. I tillegg stiller man strenge krav til samfinansiering. Manglende kommunikasjon mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget fremholdes også som et hinder for effektiv drift av Fondet.

Både styret og utvalget mener det er naturlig at ikke alle Fondets midler er bevilget de to første årene. Det vises til at forskningsprosjektene ofte har en varighet over flere år, og at det årlige bevilgningsvolumet ligger omkring 7 mill kr dersom man forutsetter et gjennomsnitt på tre-årige prosjekter. Det anføres at man må være forsiktig i starten og bruke tid på å bygge opp en prosjektportefølje. Dette er også i tråd med anbefalingene fra interimstyret.

Utvalget påpeker at utgangspunktet med over 60 skisser krevde etablering av rutiner og prosesser for få fram konkrete søknader. Prosesser som involverer både næringen og ulike forskningsmiljøer krever tid.

I forskningsmiljøene er det ingen entydighet i synspunktene på Fondets og utvalgets effektivitet. Informantene trekker fram både positive og negative sider i forhold til effektivitet. Synspunkter er hentet både fra forskningsmiljøer som ser utvalget og organiseringen noe fra utsiden og fra miljøer som har vært gjennom hele prosessen fra skissebeskrivelse og til innvilget søknad.

Et synspunkt som går igjen fra flere er at en tydeligere spissing av invitasjonen til forskningsmiljøene kunne forhindre den store tilstrømmingen av skisser. Underforbruk av Fondet knyttes også sammen med manglende målretting av strategien. En uttrykker det slik "Det har ikke manglet forskningsideer, men det har manglet strategi, og da særlig i starten." I tillegg er det vanskelig å finansiere opp prosjekter når man skal hente inn kapital utenom Fondet. Det er lite å hente fra primærnæringssiden, mens foredlingssiden har mer forskningsmidler i omløp.

Et annet synspunkt er at Forskningsutvalget var veldig effektivt i starten. Gjennom bl.a. å innhente synspunkter på strategier fra forskningsmiljøene, kom utvalget raskt ut med 6 prioriterte forskningsområder. Men deretter karakteriseres prosessen som relativt tung. Det påpekes videre at det er vanskelig for én sekretær å skulle håndtere de tunge prosessene som kreves for å forene forskningsmiljøer i brukerstyrte samarbeidsprosjekter. Til sammenligning nevnes at prosessene i Matforsk går like sent, mens Forskningsrådet er effektive og profesjonelle og har et langt større apparat til å håndtere slike prosesser. Så lenge utvalgssekretariatet ligger i landbrukssamvirke har man et apparat rundt seg som er laget for andre oppgaver.

Andre miljøer har opplevd at det tok lang tid før skissene ble behandlet, men at den videre prosessen gikk relativt raskt til man hadde en godkjent søknad (ca ½ år). Noe av det som forsinket prosessen var bl.a. behandling i Fondsstyret med etterfølgende offentliggjøring av styreprotokollen (i følge informanten tok dette 6 uker).

Kommunikasjonen underveis er mer omfattende en vanlig og forskningsmiljøene opplever en større grad av detaljstyring. Flere påpeker at to sekretariater og to organer (Fondsstyret og Forskningsutvalget) synes som mye byråkrati for utdeling av forholdsvis lite penger. Det betyr mye fram og tilbake med skisser og prosjektsøknader.

Samtidig påpeker flere at Forskningsrådet også bruker tid. Det går gjerne ett halvt år fra man har sendt inn en prosjektsøknad og til man får svar. Der får man beskjed om å kutte i kostnader og ambisjoner, og søknaden må revideres før man starter på ny runde. Dette blir også veldig langvarige prosesser.

Det oppfattes som positivt i flere av de forskningsmiljøene vi har snakket med at utvalget opererer uten svarfrister og med mye direkte dialog.

4.7 Forslag innkommet gjennom intervjuene

Underveis i intervjuene framkom det en rekke forslag til forbedringer, alternative organisatoriske løsninger og råd og tips til for eksempel Forskningsutvalget og/eller Fondsstyret.

Noen av forslagene og rådene vil ligge utenfor evalueringens mandat, men vi har sett det som viktig å formidle de synspunkter og ideer som informantene har gitt fra seg. Vi vil derfor gjengi disse forslagene så fullstendig som mulig. Oversikten inkluderer alt fra omfattende og prinsipielle endringsforslag til forslag om mer enkle og konkrete endringer.

Forslagene er gitt en grov gruppering i forhold til ulike temaer:

Fondsstyret

- Fondsstyret må drive prosesser for å prioritere forskningsområder
- Det må avklares tydelig om det er ulike spilleregler for midler til Matforsk og øvrige midler. Er det hensiktsmessig med samme styre for disse to formålene?
- Fondsstyret må gjennomføre en mer overordnet behandling
- Fondsstyret bør ikke vurdere enkeltprosjekter
- Fondsstyret bør i større grad bli et strategisk forum
- Medlemmene i Fondsstyret burde være personlig oppnevnt slik at de frigjør seg noe fra særinteressene.

Forskningsutvalget

- Utvalget bør være et rent rådgivende organ.
- Man må gi utvalget mer tid til å finne sin rolle.
- Man bør vurdere sammensetningen av Forskningsutvalget, og sikre at det har en mer lik sammensetning som Fondsstyret
- Forskningsutvalget med tilhørende sekretariat bør avvikles og man bør benytte Forskningsrådets apparat
- Det bør opprettholdes et eget sekretariat, men muligens kunne Forskningsutvalgets arbeid organiseres mer ad-hoc.

Forholdet mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget

- Det må skje en videreutvikling og avklaring av rollefordelingen mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget
- Fondsstyret skal prioritere mellom de ulike områdene, mens utvalget skal gjøre vurderingen av relevans
- Forskningsutvalgets rolle bør begrenses til å avdekke kunnskapsbehov, vurdere relevans og gi Fondsstyret råd om hva det skal forskes på
- Det må etableres en bedre kommunikasjon og økt samarbeid mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget
- Det bør arrangeres et fellesmøte mellom Forskningsutvalget og Fondsstyret.

Sekretariatsarbeidet

- Sekretariatet til et eventuelt utvalg bør ligge i Statens landbruksforvaltning eller i Forskningsrådet
- Sekretariatene til Fondsstyret og til Forskningsutvalget bør samles til ett sekretariat
- Man må foreta en grensedragnings mellom de to sekretariatene hvorav det ene er teknisk og det andre er faglig.

Forholdet mellom Fondet og Forskningsrådet

- Forskningsrådet bør kunne brukes mer aktivt enn i dag. Fondsstyret bør velge ut områder og temaer, eventuelt på grunnlag av råd fra Forskningsutvalget. Innhenting av søknader og videre behandling overlates så til Forskningsrådet
- Samarbeidsavtalen med Forskningsrådet bør bedre spesifisere hva som skal være den normale arbeidsfordelingen mellom Fondet og Forskningsrådet. (I dag står det at Fondsstyret også kan behandle enkeltprosjekter uten at dette er nærmere spesifisert.)
- Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter bør ses i sammenheng med annen støtte til landbruksforskningen, inkl. forvaltningsstøtte. På sikt bør man samle mest mulig i Forskningsrådet.

Arbeidsmetoder i Fondet

- Åpen utlysning av fondsmidlene
- Administrasjonsavgiften til Forskningsrådet bør kunne reduseres.
- Vi må heve perspektivet og ambisjonsnivået og bruke fondsmidlene som "brekkstang" for å utløse øvrige midler
- Saksbehandlingen kan forenkles ved at utvalget får fullmakt til å relevansvurdere skisser. Det ville bety 2-3 måneder kortere saksbehandlingstid.

Strategi

- Både Fondsstyret og utvalget bør bruke mer tid på strategiarbeid
- Utvalget må i større grad fungere som et strategisk organ
- De ulike sektorene (kjøtt, melk, korn, grønt) kan lage egne strategier på bestilling fra Fondsstyret. Fondsstyret vil for eksempel kunne lage en mal som de ulike områdene kunne arbeide etter. Som eksempel nevnes kjøttbransjens strategidokument som ble ferdigstilt høsten 2003²

² Forskning og utvikling for norsk kjøttindustri 2003-2010. Hovedutfordringer. (Fagsenter for kjøtt, Kjøttindustriens fellesforening KIFF. Oktober 2003)

- Man kunne etablere flere rådgivende utvalg, for eksempel ett for hver sektor (lik organiseringen i Matforsk)
- Utlyse midlene i form av forskningstemaer med tilhørende programbeskrivelser. Man kunne også vurdere å sette ut forskningsprogrammer til institusjoner. En programkoordinator ville så rapportere til styret
- Lage en langsiktig plan for forskningen. I dag er organiseringen blitt et mål i seg selv, mens det burde være et virkemiddel for bedre måloppnåelse.

Næringens forpliktelser

- Næringene må selv bringe fram forskningsbehov
- Næringen bør ha et forskningsutvalg, men uten et sekretariat som er betalt av Fondet
- Organisasjonene innenfor landbruket må bygge opp kompetanse innenfor forskning. Fokus har i alt for stor grad vært på jordbruksavtalen, dvs. kroner og ører ut. Holdningen til forskning må endres gjennom en modningsprosess i næringen
- Forskningsrådet og næringen må sammen finne fram til riktige strategier
- Konkurrere mer på mangfold og kvalitet i norsk landbruk enn på volum
- Samle virkemiddelbruken innenfor norsk landbruksforskning i Forskningsrådet
- Næringen bør selv bygge ut et apparat som setter fokus på forskningsbehov og -strategier.

5 Vurderinger og konklusjoner

5.1 Generelt

Staten er og har vært en sentral aktør i forhold til å finansiere forskning innenfor landbruksnæringen. De siste års utvikling viser at myndighetene generelt konsentrerer sin støtte til å finansiere grunnforskning, mens næringene selv i større grad må ta ansvaret for øvrig forskningsvirksomhet innenfor sine områder. Det er en forutsetning for en slik utvikling at brukerfinansieringen økes.

Næringen selv ønsket større fokus på forskning og foreslo en utvidelse av avgiftsgrunnlaget. Man hadde klare forventninger og ambisjoner om styringen av disse midlene.

Mulighetene for Fondsstyret til å opprette et forskningsutvalg er av flere betegnet som et politisk kompromiss. I tillegg til utvidelsen av Fondsstyret med to medlemmer åpnet man opp for å etablere et forskningsutvalg som skulle gi næringen innflytelse over midlene. Departementet overlot så til Fondsstyret å vurdere opprettelse av et forskningsutvalg. Et relativt uavklart politisk kompromiss ble "levert videre" til interimstyret. Det var uenighet i interimstyret både om selve utvalget, antall medlemmer, hvem som skulle være representert og hvorvidt det skulle ha et sekretariat. Arbeidet bar preg av forhandlinger, og opprettelsen av et eget sekretariat med tilknytning til Norsk Landbrukssamvirke var en del av løsningen. Forutsetningen var imidlertid at Norsk Landbrukssamvirke finansierte deler av sekretariatet, og intensjonen var at næringen på sikt måtte regne med å dekke kostnadene selv.

Vi opplever at det er stor enighet om at næringen skal ha innflytelse over midlene, og at midlene hovedsakelig skal brukes i første delen av kjeden fra jord til bord. At midlene omtales med talemåter som henholdsvis "næringens egne midler" og "offentlige midler" virker provoserende og etablerer et inntrykk av at uenigheten er større enn den faktisk er. Det er et faktum at forskningsavgiften er en lovpålagt avgift som innkreves av et offentlig myndighetsorgan. Uavhengig av dette vil skjønnsutøvelsen i *bruken* av midlene og håndteringen av de ulike aktørenes *innflytelse* legge grunnlag for legitime interessekonflikter.

Saklig sett er man stort sett enige om intensjonen bak ordningen, men bakenfor dette bildet ligger politiske skillelinjer og interessekonflikter som går tvers gjennom hele den norske landbruksnæringen og som naturlig nok også preger organiseringen omkring Fondet.

Vårt inntrykk er at situasjonen i Fondet preges av en generell mistillit mellom næringsmiddelindustrien på den ene siden og primærnæringen på den andre siden. I særlig grad gjelder det den ikke samvirkebaserte næringsmiddelindustrien. Utvidelsen av styret slik at det favner både midlene til Matforsk og det utvidede avgiftsgrunnlaget, samt vedtektene, vitner om en forventning om at man skal ivareta hele kjeden fra jord til bord. Det synes imidlertid som om konfliktlinjen preger Fondsstyrets arbeid, og vår observasjon er at man i liten grad har oppnådd et styre som tenker helhet på tvers av representasjon og skillelinjer. Uenigheten i styret om viktigheten og funksjonen til Forskningsutvalget viser dette.

Skillet mellom samvirkebasert virksomhet og privat virksomhet bidrar til å komplisere bildet ytterligere. Det forhold at Forskningsutvalgets sekretariat er plassert i Norsk Landbrukssamvirke preger synspunktene på utvalget både i forskningsmiljøene, blant myndighetsorganene og i Fondet.

Samvirkeorganisasjonene har bl.a. som følge av størrelse opparbeidet en betydelig forskningsbasert virksomhet. De ikke samvirkebaserte organisasjonene består i langt større grad av mange små enheter, men også her er det enkeltmiljøer med stor forskningsinnsats. Det synes fornuftig å bygge videre på det eksisterende for å sikre en viss modenhet og et visst kompetansenivå innen forskning. Samvirkeorganisasjonene vil med sine tradisjoner innenfor forskning spille en sentral rolle. Samtidig vil myndighetene være opptatt av at staten har et ansvar for likebehandling. Hensynet til fri konkurranse og like muligheter for alle må derfor være et bærende prinsipp for tildelingen av midlene.

Organiseringen av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter kan betraktes som et "offer" for de mer grunnleggende konfliktlinjene som er nevnt over. Vårt inntrykk er at Fondets organer så langt ikke har maktet å forene på tvers av disse interessekonfliktene.

I det følgende vil vi med bakgrunn i kartleggingsmateriale og våre observasjoner gi en vurdering i forhold til de evalueringskriteriene som er nevnt i evalueringens mandat (jf. avsnitt 1.2). Til slutt (avsnitt 5.9) vil vi gi en samlet vurdering av hvordan Fondsstyrets organisering medvirker til å oppfylle de forutsetninger og mål som lå til grunn for etableringen av det nye Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter.

5.2 Administrativ ressursbruk/sekretariatsfunksjonen

Som enkelte har påpekt i kartleggingsrunden så benytter Fondet seg i dag av tre ulike sekretariatsfunksjoner:

Sekretariat i Statens landbruksforvaltning er Fondsstyrets sekretariat og har dessuten ansvaret for innkreving av avgiften, budsjettforberedelse og for å føre Fondets regnskap. I forhold til Fondsstyrets utfører sekretariatet alle møteforberedelser. Det omfatter saksforberedelser i alle saker bortsett fra saker som omhandler forskningsprosjekter knyttet til de midlene som ikke går til Matforsk. For denne tjenesten betalte Fondet 1,7 mill kr i 2003. Inklusive reise- og møtegodtgjørelser utgjorde de administrative kostnadene 1,9 mill kr, Fondet krever inn og forvalter ca 70 mill kr årlig. Vel 70% av midlene går til Matforsk. Dersom vi forutsetter at i underkant av 30% av administrasjonskostnaden som Fondet betaler går til innkreving og forvaltning av de midler som ikke går til Matforsk, så betalte Fondet ca kr 570 000 for de administrative tjenestene knyttet til disse midlene. *Det gir en administrativ andel på ca 2,9%.*

Sekretariat i Norsk Landbrukssamvirke er Forskningsutvalgets sekretariat. Sekretariatet forbereder utvalgsmøtene (ca 6 møter i året) og legger til rette for kontakt og dialog mellom næringen og forskningsmiljøene. Sekretariatet forestår også saksbehandlingen i forbindelse med presentasjon av skisser og prosjektsøknader for Fondsstyret. Drift av sekretariatet beløp seg i 2003 til ca kr 650 000. I tillegg utgjorde reise- og møtegodtgjørelser ca kr 200 000. Forslag til prosjektportefølje vil årlig ligge på ca 20 mill kr. *Det gir en administrativ andel på 4,3%.*

Norges forskningsråd skal foreta en forskningsfaglig vurdering av prosjektene før Fondet fatter vedtak. Etter vedtak skal Forskningsrådet følge opp prosjektene. Det innebærer kontraktinngåelse, regnskap og rapportering. Dersom det er programmer som Fondet og Forskningsrådet planlegger og finansierer i felleskap så skal Forskningsrådet innhente prosjektforslag i samarbeid med Fondets forskningsutvalg. Ansvaret for kvalitetssikringen ligger til Forskningsrådet. *Fondet betaler en administrasjonsavgift på 3,7% av det beløpet som Forskningsrådet forvalter* (midlene til Matforsk er her holdt utenfor).

Samlet for de tre sekretariatsfunksjonene vil administrasjonsandelen for årlige bevilgninger utenom midlene til Matforsk være på ca 11%. Situasjonen er imidlertid slik at man har bygget opp kapital i fondet de siste to år og bevilgningene har følgelig ligget langt lavere enn 20 mill kr årlig. De administrative andelene i forhold til aktiverte forskningsmidler har følgelig vært betydelig høyere enn 11%. Trolig ligger de reelle kostnadene pr i dag nærmere 20%. Noe administrativ ekstrabelastning må påregnes i oppstarten som følge av etablering av nye organer, rutiner og systemer, men etter to år har man fremdeles et stykke igjen før man når det forventede årlige bevilgningsnivået.

På denne bakgrunn vil vi konkludere med at de administrative kostnadene til forvaltningen av fondsmidlene som ikke går til Matforsk pr i dag er relativt høye.

Vi har ikke grunnlag for å hevde at verken sekretariatet i Statens landbruksforvaltning eller sekretariatet i Norsk Landbrukssamvirke drives ineffektivt. Det synes som om både Fondsstyret og Forskningsutvalget er fornøyd med hvordan de respektive sekretariatene fungerer. Vi har heller ikke kunnet påvise dobbeltarbeid av betydning. Arbeids- og rollefordelingen mellom sekretariatene virker klar. For midlene som går utenom Matforsk kan man grovt sett skille mellom et teknisk/-forvaltningsmessig sekretariat i Statens landbruksforvaltning og et mer faglig sekretariat i Norsk Landbrukssamvirke. Manglende kommunikasjon og samarbeid mellom sekretariatene, Forskningsutvalget og Fondsstyret er imidlertid forhold som bidrar til en mer ineffektiv drift av Fondet. Tilbakekalling av utlysingsbrev, gjentatte behandlinger av enkeltsaker og dels "omkamper" er eksempler på forhold som skyldes manglende kommunikasjon og samarbeid.

De mange organene skaper også en komplisert saksgang fra forskningsmiljøene kommer med innspill og ideer og til bevilgningsvedtaket er fattet.

Vår oppfatning er at den relativt høye administrative andelen også skyldes at Fondet ikke fullt ut benytter seg av de tjenestene som man betaler Forskningsrådet for. I følge avtalen ville en organisering i programmer i samfinansiering med Forskningsrådet medføre at Forskningsrådet innhenter prosjektforslag, noe som i dag gjøres av Forskningsutvalgets sekretariat. Mer bruk av denne typen programmer vil redusere Fondets kostnader ved utvikling av enkeltprosjekter.

Vår anbefaling vil være å redusere antall organer/instanser med tilknytning til Fondet og benytte seg mer av tjenestene som tilbys fra Norges forskningsråd. Det betyr at vi anbefaler å samle de to sekretariatsfunksjonene i Statens landbruksforvaltning og Norsk Landbrukssamvirke til ett sekretariat. Hvor det "nye" sekretariatet bør ligge er avhengig av andre elementer enn kun det administrative og kostnadseffektive perspektivet. Det er viktig at den faglighet som utvalgssekretariatet i dag har ivaretas ved en eventuell sammenslåing.

5.3 Kontakt med næringen og næringens innflytelse

I intervjuene er det mange informanter som påpeker at Forskningsutvalget har lyktes i forhold til å etablere kontakt med næringen og mellom næringen og forskningsmiljøene.

Hvordan man definerer begrepet "næringen" og hvem som representerer næringen kan ha betydning for vurderingene. I mandatet for evalueringen er det påpekt at det først og fremst vil være innenfor næringsmiddelrelatert næring, og da både den samvirkebaserte og den ikke samvirkebaserte.

I Fondsstyret er både Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Landbrukssamvirke representert. I Forskningsutvalget er Norsk kjøtt (samvirke), Felleskjøpet (samvirke), Tine (samvirke), Gartnerhallen (samvirke), Orkla Foods (ikke samvirke), Norske Forsøksringer/KSL (Kvalitetssystem i landbruket), Norges Bondelag, og Norsk Bonde- og Småbrukarlag representert – 4 samvirkebaserte virksomheter, 1 privat virksomhet og 3 landbruksorganisasjoner. I forhold til næringstilhørighet er det 5 representanter fra foredlingssiden og 3 representanter fra primærproduksjonsleddet. Utvalget har representanter for korn, kjøtt, melk og grønt.

En viktigste begrunnelsen for etablering av Forskningsutvalget var å sikre næringen innflytelse over forskningsmidlene og ivareta kontakten med næringen med det formål å utvikle økt engasjement og kunnskap om forskning. Med unntak av en klar underrepresentasjon av de ikke samvirkebaserte virksomhetene synes det som om sammensetningen av Forskningsutvalget er et godt utgangspunkt for å favne om næringen. Utvalgets arbeidsform med stor grad av direkte dialog og bruk av store møter hvor ulike aktører samles har også bidratt til å forsterke bindeleddet mellom næring og forskning. Det forhold at sekretariatet er lagt til Norsk Landbrukssamvirke har sikret god kontakt mellom Forskningsutvalget og en stor og betydelig representant for næringen. Kontakten med den ikke samvirkebaserte delen av næringen synes noe mindre.

Det er påpekt at Forskningsutvalget har en annen sammensetning enn Fondsstyret. Det tror vi er nødvendig i og med at Fondsstyret ivaretar hele Fondet, inklusiv midlene til Matforsk, og er sammensatt for dette formålet. Forskningsutvalget skal arbeide innen hele verdikjeden, men med hovedvekt på primærproduksjon.

Vår konklusjon er at etableringen av et forskningsutvalg var et godt virkemiddel for å sikre næringen innflytelse over forskningsmidlene og et viktig bidrag i forhold til involvering og engasjement. Det baseres på de intervjuer vi har gjort og kartlegging av Forskningsutvalgets sammensetning og arbeidsmetoder. Det er imidlertid grunn til å påpeke at Forskningsutvalgets involvering i enkeltprosjekter ikke nødvendigvis sikrer næringen best innflytelse. Vi mener at man har lagt til grunn en noe snever vurdering av innflytelse. Framtidig innflytelse vil i langt større grad være avhengig av at utvalget hever perspektivet og arbeider i forhold til å få fram forskningsområder og -temaer som kan legge grunnlag for mer overordnede strategier. Næringens innflytelse vil øke dersom man gjennom strategisk bruk og samfinansiering lykkes i å få fokus på primærproduksjonsleddet også fra andre finansieringskilder.

I intervjuene vi har gjennomført har det framkommet forslag om at dagens forskningsutvalg kunne erstattes med sektorvise rådgivende utvalg etter modell av Matforsk. Matforsk har 4 rådgivende utvalg; et

utvalg for cerealer, et utvalg for animalske næringsmidler, et utvalg for vegetabiliske næringsmidler og et utvalg for fisk og sjømat. Hvert utvalg har 8-9 medlemmer fra næringsmiddelindustrien i de respektive sektorene og skal i følge Matforsk være "lytteposter ute i industrien og melde inn de ulike bransjers kompetanse- og forskningsbehov"³.

På tilsvarende måte kunne man tenke seg å etablere sektorvise utvalg for forskningsmidlene som ikke går til Matforsk, for eksempel ved rådgivende utvalg innenfor kjøtt, melk, korn og grøntsektoren.

Innvendingene mot en slik modell er at primærnæringsviden ikke har tilsvarende profesjonell organisasjon som Matforsk å støtte seg til. Drift og administrasjon av fire permanente rådgivende utvalg krever et koordinerende og administrativt apparat. En fragmentert primærnæringsstruktur innebærer at en modell med flere utvalg vil være noe sårbar. Man mister også innspill i forhold til koordinering og prioritering mellom de ulike sektorene.

En alternativ modell ville være å etablere flere næringsvise ad-hoc utvalg (kjøtt, melk, osv.), hvor Fondsstyret "bestiller" råd om framtidige forskningsstrategier. Utarbeidelse av strategidokumentet for kjøttsektoren er et godt eksempel på at dette kan fungere. Ved at enkeltsektorer utvikler strategidokumenter oppnår man god forankring og bredde i engasjement og oppmerksomhet omkring framtidige forskningsbehov. Samtidig viser erfaringene fra strategiprosessen i kjøttbransjen at et slikt arbeid er tidkrevende og at manglende kontinuitet i arbeidet kan bli et problem.

Næringen er fragmentert og består av mange små enheter. I tillegg er det begrenset med tradisjoner for å legge vekt på FoU. Pr i dag mener vi at midlertidige eller løst fundamenterte ordninger ikke vil være tilstrekkelig for å sikre næringen innflytelse. En fast og enhetlig struktur tror vi er nødvendig for både å samle, engasjere og utvikle næringen i forhold til forskning. Fondets arbeid må uansett organisering hvile på sektorvise strategiprosesser. På sikt bør økende profesjonalisering av forskningsvirksomheten i næringen føre til at mer av ansvaret overlates til næringen selv, for eksempel gjennom sektorvise utvalg med en løsere tilknytning til Fondet enn dagens forskningsutvalg. I evalueringen har det ikke vært ressurser til å gå nærmere inn på hvordan de rådgivende utvalgene i Matforsk fungerer. Det kan imidlertid være grunn til å se nærmere på denne modellen på noe lengre sikt.

Vi vil til slutt påpeke at primærprodusentene i næringen også er sikret innflytelse gjennom representasjon i Fondsstyret. I forbindelse med utvidelsen av avgiftsgrunnlaget ble Fondstyret utvidet med to representanter (Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag) for

³ Matforsk Årsmelding 2002 og informasjon på Matforsk web-side.

å sikre bedre balanse mellom de ulike sektorene i matproduksjonskjeden. Dette synes noe glemt når interessemotsetningene mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget beskrives.

5.4 Kontakt med forskningsinstitusjoner

Forskningsutvalgets kontakt med forskningsinstitusjoner og -miljøer har skjedd på ulike måter:

- Gjennom innspill til Forskningsutvalgets strategiarbeid
- Gjennom åpen invitasjon til å sende inn skisser
- Gjennom arbeidsmøter/verdikjedemøter omkring skisser
- Gjennom dialog i forbindelse med utarbeidelse av prosjektsøknader

Vi har begrenset grunnlag for å trekke bastante konklusjoner på dette området. Vi har vært i kontakt med flere forskningsmiljøer, men det er ikke gjennomført en representativ undersøkelse av den kontakt som er etablert. Vårt inntrykk fra intervjuene er imidlertid at flere oppfatter at Forskningsutvalget står for nært enkelte forskningsmiljøer og det stilles spørsmål om habilitet. Ikke minst er enkelte miljøer mer oppdatert på hva Forskningsutvalget til enhver tid er opptatt av og kan utforme treffsikre søknader, mens andre miljøer opplever et noe lukket system.

Vår konklusjon etter intervjurunden med forskningsmiljøene er i likhet med utvalgets konklusjon at *kontakten med forskningsinstitusjonene har vært noe ujevn.*

Ut fra de intensjoner som lå til grunn for Forskningsutvalgets opprettelse skulle utvalget arbeide med å få fram forskningsområder og -temaer. Både ut fra intensjonen og Forskningsutvalgets konstruksjon mener vi det har vært uheldig at man tidlig i prosessen har gått i dialog med forskningsmiljøer for å utvikle enkeltprosjekter. Av nøytralitetsgrunner bør dette overlates til Forskningsrådet. Vi vil også anbefale mer bruk av åpen annonsering av midlene. Vi finner det naturlig at Fondsstyret tar stilling til innholdet i utlysninger, mens Norges forskningsråd står for den tekniske annonseringen.

Vi mener Forskningsutvalget for fremtiden bør konsentrere sin kontakt med forskningsmiljøene om å frambringe forskningsområder og -temaer. Det følger av den arbeids- og rolledeling vi anbefaler mellom Fondsstyret, Forskningsutvalget og Forskningsrådet. Arbeids- og verdikjedemøter hvor næringen og forskningsmiljøer møtes, vil være verdifulle og nyttige for å få innspill også i arbeidet med mer overordnede, langsiktige forskningsområder og framtidige forskningsstrategier.

Vår oppfatning er at Forskningsutvalget, ved et godt forskningsstrategisk arbeid og i dialog med Fondsstyret, vil beholde og på sikt snarere utvikle næringens innflytelse over forskningsmidlene gjennom å arbeide ut fra et mer overordnet perspektiv.

5.5 Initiering av forskningsoppgaver/prosjekter

Initiering av forskningsoppgaver/prosjekter inkluderer hele prosessen fra idéstadiet og fram til et konkret prosjekt. Tabellen på neste side viser antall godkjente prosjekter, antall projektsøknader og anbefalte skisser pr 11.11.2003⁴.

Samlet er det godkjent søknader for 28 mill kr, og behandlet søknader og skisser på til sammen 78 mill kr.

De godkjente prosjektene varierer i størrelse fra kr 250 000 til 8,3 mill kr, mens gjennomsnittlig størrelse er ca 3,5 mill kr. Blant projektsøknadene er det to stor prosjekter som dominerer med henholdsvis 10,5 mill kr (skrapesjuka) og 11,7 mill kr (svinekjøtt). Blant skissene varierer prosjektstørrelsen fra kr 750 000 til 23 mill kr (grovførbasert husdyrproduksjon).

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Sum
Godkjente prosjekter							
Totalt (1000 kr)	6.415	6.791	6.745	5.308	1.268		27.977
Antall prosjekter	7	7	5	5	2		8
Kr pr prosjekt (1000 kr)	916	970	1.349	1.062	634		3.497
Prosjekt-søknader							
Totalt (kr)	1.261	6.361	7.000	6.606	4.529	644	26.401
Antall prosjekter	2	5	4	4	3	1	5
Kr pr prosjekt (1000 kr)	631	1.272	1.750	1.652	1.510	644	5.280
Anbefalte skisser							
Totalt (kr)	300	14.336	13.230	9.226	8.876	5.793	51.797
Antall prosjekter	1	6	5	4	3	3	6
Kr pr prosjekt (1000 kr)	300	2.389	2.460	2.307	2.959	1.931	8.633

⁴ Tabellen er en sammenfatning av en større tabell som er laget av sekretariatet for Forskningsutvalget.

Det er forståelig at Forskningsutvalget i starten må bruke noe tid for å opparbeide kunnskap, rutiner og systemer for behandling av skisser og prosjektsøknader. Det synes også fornuftig i oppstarten å sikre en jevn årlig prosjektportefølje. Med et utgangspunkt på 64 skisser har Forskningsutvalget og da spesielt sekretariatet vært gjennom en stor sorterings- og utviklingsjobb. Utvikling av enkeltprosjekter ut fra et slikt grunnlag er en ressurskrevende prosess. Det betinger et betydelig administrativt og forskningsfaglig apparat som Forskningsutvalget pr i dag ikke rår over. I forbindelse med opprettelse av utvalget er det også klargjort at det ikke skulle opprettes et eget forskningsadministrativt system parallelt til Forskningsrådet.

I og med at både Fondsstyret og Forskningsutvalget behandler enkeltprosjekter er prosessen fra forskningsskisser, til utarbeidelse av prosjektsøknader og til man ender opp med et godkjent prosjekt blitt unødvendig komplisert. Det er grunn til å anta at saksgangen har vært en viktig årsak til at man ikke har klart å omsette mer av midlene til aktiv forskning tidligere.

Ut fra dette mener vi at Fondet ville være tjent med at Forskningsutvalget frembringer forskningsområder og -temaer ut fra næringens behov, disse legges fram for Fondsstyret, mens initiering og utvikling av enkeltprosjekter i hovedsak overlates til Forskningsrådet.

Vi mener samtidig at Forskningsutvalget med fordel kunne brukt mer tid i starten på å utvikle og konkretisere forskningsområder slik at forskningsinstitusjonene hadde et mer snevert utgangspunkt for presentasjon av skisser. Både for Forskningsutvalget og for forskningsmiljøene ville dette vært ressursbesparende. *For nye utlysninger vil vi anbefale en nærmere konkretisering og beskrivelse av forskningsområdene.*

5.6 Samarbeid og arbeidsdeling i forhold til Forskningsrådet

Samarbeid og arbeidsdeling i forholdet mellom Fondsstyret, Forskningsutvalget og Forskningsrådet er kommentert i flere av de tidligere avsnittene.

Her vil vi legge til at både Fondsstyret og Forskningsutvalget synes å ha hatt et godt samarbeidsforhold med Forskningsrådet i de to årene ordningen har fungert.

I samarbeidsavtalen er det formulert at "For programmer som Fondet og Forskningsrådet planlegger og finansierer i fellesskap, stiller Fondet sin andel av finansieringen til disposisjon for Forskningsrådet. Forskningsrådet innhenter prosjektforslag i samarbeid med Fondets

forskningsutvalg." Det siste har i liten grad skjedd fordi Forskningsutvalget og Fondsstyret først og fremst har bevilget gjennom enkeltprosjekter og ikke programmer. Samtidig har Forskningsrådet i inneværende år ikke frie midler til å gå inn å samfinansiere prosjekter.

Vårt syn er imidlertid at Fondsstyret og Forskningsutvalget for framtiden i større grad bør operere på område/programnivå. Forskningsrådet bør dessuten trekkes mer med i arbeidet i forhold til utvikling av prosjekter.

Muligens skulle Forskningsrådet også hatt en observatør i Forskningsutvalget. Vi vil uansett anbefale at det etableres faste samarbeidsrutiner og kontaktpunkter mellom Forskningsutvalget og Forskningsrådet.

5.7 Samordning og utfylling i forhold til andre offentlige midler til forskning

Vi kan ikke se at selve organiseringen av Fondet i et fondsstyre og et forskningsutvalg er til hinder for samordning med andre finansieringskilder innenfor landbruksforskningen. Arbeidsformen, rollefordeling og valg av strategi kan derimot vanskeliggjøre samfinansiering av forskningsprogrammer og -prosjekter.

Den korte fartstiden for Forskningsutvalget gjør det vanskelig å gi en vurdering av de bestrebelsene som er gjort i forhold til samfinansiering. Vi registrerer at kravene til samfinansiering er skjerpet inn av Fondsstyret. Generelt er det imidlertid vårt inntrykk at utvalgets sterke eierforhold til midlene og fokus på enkeltprosjekter kan være til hinder for å få til gode samarbeidsløsninger med andre finansieringskilder.

Det har vært en diskusjon om hvorvidt man kan forvente at næringen selv bidrar i forhold til å finansiere opp prosjektene. Departementet har uttalt at den avgiftsfinansierte forskningen er å regne som "brukerfinansiering av kollektiv art" (Ot.prp. nr. 6 (2000-2001)). Det er liten forståelse i næringen for krav om ytterligere bidrag. Opprettholdelse av fokus på at forskningen skal ha betydning for hele verdikjeden øker antall potensielle samfinansierer.

Det er vår vurdering at evnen til å samordne og utfylle i forhold til andre offentlige midler vil være et sentralt virkemiddel for best mulig resultatoppnåelse av de forskningsmidlene som Fondet forvalter. *Åpenhet og kommunikasjon med andre finansieringskilder vil derfor være viktig. Det tilsier økt samarbeid med Forskningsrådet og med forskningsmidler over jordbruksavtalen. I tillegg mener vi at en samordning av sekretariatene vil forenkle kommunikasjonen ut mot andre aktører.*

Vår anbefaling knyttet til mer bruk av forskningsprogrammer/områder vil også trekke i retning av økt samarbeid med andre finansieringskilder.

5.8 Strategisk styring - detaljstyring

Spørsmålet omkring strategisk styring kontra detaljstyring har vært et gjennomgangstema i mange av intervjuene. Fondets strategi bygger på Forskningsutvalgets strategiprosess i starten av sin virkeperiode. Denne strategien er vedtatt av interimstyret. Dagens styre gjennomfører en strategiprosess høsten 2003/vinteren 2004 med sikte på å fornye Fondets strategier i løpet av våren.

I vedtektene står det at Fondsstyret primært er et forskningspolitisk organ som "skal vedta strategier for bruken av midler.." (utdrag fra §2). Det synes som om Forskningsutvalget og Fondsstyret tolker dette på noe ulik måte. Forskningsutvalget synes å mene at Fondsstyret som styre ikke selv skal arbeide med selve strategiprosessen, men støtte seg på det arbeidet som skjer i Forskningsutvalget.

Fondsstyret forvalter både midlene til Matforsk og de øvrige midlene og strategien må derfor gjenspeile denne todelingen. Utarbeidelse og fastsettelse av strategi vil være en sentral del av styrets arbeid, og det er følgelig viktig at styret har sin egen strategiprosess. Samtidig har styret nedsatt Forskningsutvalget som et rådgivende organ og det er følgelig naturlig at styret ber Forskningsutvalget om råd i forbindelse med sin egen strategiprosess. Så langt synes dette ikke å være tilfelle. Resultatet er usikkerhet omkring Forskningsutvalgets rolle.

Parallelt utarbeider Forskningsutvalget strategi for Forskningsutvalgets arbeid (som ikke må forveksles med en strategi for bruken av forskningsmidler). Det kan synes som om det har oppstått et konkurranseforhold og en viss grad av mistillit mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget. Den manglende tilliten skyldes først og fremst at deler av styret ikke er tilfreds med Forskningsutvalgets arbeidsmetoder og den rollen utvalget har inntatt. Samtidig er det slik at splittelse i styret har muliggjort en mer selvstendig utvikling av Forskningsutvalgets arbeid. Den nære koplingen mellom utvalget, Norsk Landbrukssamvirke og en del av forskningsmiljøene er for deler av styret problematisk. Vårt inntrykk er også at Forskningsutvalget ikke fullt ut har innsikt i hva styret er misfornøyd med, noe som skyldes manglende kommunikasjon og som skaper utrygghet og frustrasjon.

Vårt inntrykk er at Fondsstyret i for stor grad detaljstyrer på bekostning av mer overordnet styring. Fondsstyret har gått detaljert inn i enkeltsaker, til en viss grad framtvunget av Forskningsutvalgets konsentrasjon om enkeltprosjekter.

Vi vil anbefale at Fondsstyret klargjør Forskningsutvalgets rolle som rådgivende organ i forhold til styrets strategiprosess. Videre bør Fondsstyret operere på et mer overordnet nivå i sin styring. Det betinger at Forskningsutvalget fyller rollen som et strategisk, faglig prioriterings- og

planleggingsorgan og at Fondsstyret er bevisst på å bruke Forskningsutvalget, bl.a. i sitt strategiske arbeide. Forskningsutvalget må på sin side bruke sin kontakt med næring og forskningsmiljøer til å frembringe gode råd om framtidige forskningsstrategier, og ikke som i dag hvor mye av oppmerksomheten er knyttet til utvikling av enkeltprosjekter.

5.9 Organisering og arbeidsform i forhold til vedtatte målsettinger og føringer

Til sist skal vi gi en kort oppsummering basert på en mer systematisk gjennomgang i forhold til vedtatte målsettinger og føringer med utvidelsen av Fondet og opprettelsen av et forskningsutvalg. Føringene er i hovedsak hentet fra Ot.prp. nr. 6 (2000-2001) og vedtektene for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter.

- (1) Utvidelsen av avgiftsgrunlaget skal gi grunnlag for økt primærproduksjonsorientert forskning, og avgiftsmidlene skal utfylle eksisterende forskning knyttet til primærproduksjon og foredling.

Slik ordningen har fungert har den klart gitt grunnlag for økt forskning innenfor primærnæringen. Hvorvidt dagens organisering legger til rette for at ordningen utfyller eksisterende forskning er mer tvilsomt. Den arbeidsform som er valgt gjennom enkeltprosjekter kan ta bort fokus fra gode samarbeidsløsninger.

- (2) Nye satsinger skal utformes og organiseres i programmer, og enkeltprosjekter håndteres innenfor slike programmer.

Arbeidsformen i Forskningsutvalget har vært å utvikle enkeltprosjekter som senere er blitt vedtatt i Fondsstyret. Denne føringen kan derfor ikke ses som innfridd. I senere brev fra Landbruksdepartementet til Fondsstyret⁵ sies det at Fondsstyret i samarbeid med andre forskningsfinansiører bør "definere sentrale forskningsområder".

- (3) Ordningen skal gi økt forståelse for jord til bord perspektivet i forskningen og styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjonene langs verdikjeden.

Intervjuene har vist at det er ulike oppfatninger av hva det vil si å ivareta perspektivet fra jord til bord. Det berører interessekonflikter mellom primærnæringen og næringsmiddelindustrien. Uenighet om relevans for enkeltprosjekter viser at man ikke har lik forståelse i Fondet av hvordan dette perspektivet skal slå ut i forhold til bruken av forskningsmidlene. Forskningsutvalgets arbeid har imidlertid bidratt til å styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjonene langs verdikjeden.

⁵ Brev datert 23.10.2003

- (4) Det skal ikke bygges opp et forskningsadministrativt system parallelt til Forskningsrådet og forskningsfaglige vurderinger skal ikke foretas av Fondsstyret eller Forskningsutvalget.

Forskningsutvalget har i følge vår vurdering utført oppgaver som i andre sammenhenger ligger til Forskningsrådet. Slik sett er det bygget opp et parallelt forskningsfaglig system til Forskningsrådet ved at utvalget innhenter forslag og bearbeider prosjektskisser- og søknader i samarbeid med forskningsinstitusjonene. Forskningsrådet står fortsatt for kvalitets-sikringen av prosjektene, men både Fondsstyret og Forskningsutvalget gjør langt på veg forskningsfaglige vurderinger i sin håndtering av enkeltprosjektene.

- (5) Forskningsutvalget skal i samarbeid med nærings, Norges forskningsråd og aktuelle forskningsmiljøer fremme forslag til forskningsformål og -temaer som kan finansieres over Fondet.

Etableringen av et forskningsutvalg, samt utvidelsen av antall representanter i Fondsstyret, har sikret nærings innflytelse over bruken av fondsmidlene. Forskningsutvalget har bidratt til en dialog mellom nærings og forskningsmiljøene.

- (6) Fondsstyret er primært et forskningspolitisk organ som vedtar strategier for bruken av midler og prioriterer og fastsetter rammebevilgninger til forskningsformål. Fondsstyret skal arbeide på overordnet nivå og hele verdikjeden fra jord til bord skal ivaretas. Fondsstyret kan også behandle og fatte vedtak i enkeltsaker.

Vi oppfatter det slik at verken Fondsstyret eller Forskningsutvalget har oppfylt den rollebeskrivelse som er gitt i punktene (5) og (6). Utvalget har hatt en langt mer operativ og utøvende rolle enn den rådgivende rollen som lå til grunn for oppnevning av et forskningsutvalg. Utvalget har hatt for stort fokus på enkeltprosjekter, noe som igjen har "tvunget" Fondsstyret til en for stor grad av detaljstyring. Dersom Fondsstyret skal behandle enkeltprosjekter så bør dette være utvalgte prosjekter av spesiell strategisk karakter.

6 Våre anbefalinger

Vårt inntrykk er at aktørene omkring Fondet ser behov for å forbedre den modell og arbeidsform som eksisterer i dag. Det er basert på en erkjennelse av at organiseringen av Fondet ikke fungerer optimalt, og ikke minst en uavklart rolle- og arbeidsfordeling. De mange råd og forslag som har framkommet vitner også om endringsbehov og -vilje. Kartleggingsrunden samt gjennomgangen i forhold til intensjonene med utvidelsen av Fondet har vist at ordningen pr i dag ikke fungerer tilfredsstillende.

Vi vil nedenfor oppsummere og ytterligere utdype våre anbefalinger for framtidig organisering og arbeidsform i Fondet.

I hovedsak står man overfor to ulike veivalg:

- (1) Nedlegge Forskningsutvalget og etablere nye strukturer og løsninger for å sikre næringens innflytelse og engasjement
- (2) Korrigere, stramme opp og justere eksisterende organisasjonsmodell.

I det første alternativet er det mulig å tenke seg at Forskningsutvalget erstattes av mer ad-hoc-lignende prosesser hvor Fondsstyret setter ned midlertidige utvalg og bestiller strategiske råd fra de ulike næringene. Næringen er fragmentert og består av mange små enheter, noe som vi mener tilsier at man i starten av en utviklingsprosess har fordeler av å opprettholde noen faste strukturer. Dersom næringens innflytelse skal sikres gjennom midlertidige utvalg vil manglende kontinuitet vanskeliggjøre både innflytelse og utvikling av engasjement og kunnskap om forskning i næringen – noe som har vært viktige intensjoner med utvidelsen av Fondet.

Vi vil derfor anbefale at man beholder et forskningsutvalg. Modellen med et forskningsutvalg har kun virket i to år og bør gis noe mer tid. Vi tror det er vanskelig å finne gode alternative løsninger for å sørge for kontakt med næringen og sikre innflytelse over bruken av midlene. En eventuell nedlegging av Forskningsutvalget ville dessuten skape stor motstand og forskyve fokus. På sikt kan man vurdere å løse mer opp på strukturen når næringens kompetanse og engasjement i forhold til forskning er mer profesjonalisert.

Det er imidlertid en del forutsetninger som må på plass for å sikre at en organisering med et forskningsutvalg kan bli en god organisasjonsmodell:

- *Kommunikasjon og samarbeid mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget må bedres.* En måte å gjøre det på er å knytte Forskningsutvalget nærmere til Fondsstyret. Vi vil derfor foreslå at Fondsstyret for framtiden utpeker Forskningsutvalgets leder blant én av Fondsstyrets seks medlemmer. Ved at utvalget i større grad utgår fra styret vil man legge til rette for en bedre kommunikasjon og trolig også hindre konkurranse om oppgaver
 - *Det må skje en avklaring av rolle- og arbeidsfordeling mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget* gjennom et fellesmøte/-seminar med de to organene. Fondsstyret må i den forbindelse tydeliggjøre sine forventninger til forskningsutvalget. I det ligger bl.a. klargjøring av at Forskningsutvalget arbeider på oppdrag fra Fondsstyret og at Fondsstyret er beslutningstaker
 - *Fondsstyret må gjennomføre en mer overordnet styring* og som hovedregel behandle programmer og temaområder i stedet for enkeltprosjekter
 - *Det bør stilles forventninger til at styret fungerer som et kollegium* og ikke som et forum for særinteresser. Ved utnevning av styremedlemmer bør departementet klart kommunisere og legge vekt på at Fondsstyret har *personlig oppnevnte medlemmer* og ikke organisasjonsoppnevning.
 - *Forskningsutvalget må konsentrere sin virksomhet til strategiutvikling og til å frambringe næringens behov i form av forskningsformål og -temaer.* Utvalget må utvikle sin strategiske rolle, for eksempel ved å arrangere verdikjedemøter med næringene, men da i hovedsak for å diskutere forskningsbehov og -strategier og ikke konkrete forskningsprosjekter
 - *Utviklingen av enkeltprosjekter bør i hovedsak legges til Forskningsrådet.* Samarbeidet mellom Forskningsrådet og Forskningsutvalget må styrkes ved en slik arbeidsdeling. Vi vil derfor anbefale at Forskningsrådet har en *observatør* i Forskningsutvalget med talerett. Forslaget forutsetter at samarbeidsavtalen mellom Forskningsrådet og Fondet revideres.
 - *Forskningsutvalget bør sikres kontinuitet.* Samtidig er det påpekt at næringen er fragmentert og sammensatt. Det kan derfor være grunn til å vurdere en jevnlig *roking eller utskifning av utvalgsmedlemmer* for å sikre bred involvering på tvers av næring og samvirkebasert/ikke samvirkebasert
 - *Vi vil anbefale en mer åpen og offentlig annonsering av forskningsmidlene,* samtidig som aktuelle forskningsområder tydeliggjøres og *konkretiseres* mer enn i dag.
 - *Vi vil anbefale at man slår sammen sekretariatet for Fondsstyret og sekretariatet for Forskningsutvalget,* bl.a. for bedre å koordinere fondsmidlene med andre forskningsmidler, senke administrasjons-
-

kostnadene og legge til rette for kommunikasjon mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget. Vi tror imidlertid det er viktig at sekretariatet ligger på mest mulig "nøytral grunn". Vi er også kjent med at overordnede føringer (Ot.prp. nr 6 (2000-2001)) plasserer sekretariatsfunksjonene til Fondsstyret i Statens landbruksforvaltning. Vi vil derfor ikke anbefale å legge et samlet sekretariat til Norsk Landbrukssamvirke. Statens landbruksforvaltning er et politisk styrt myndighetsorgan og vil slik sett inneha en konkurransenøytral rolle. Statens landbruksforvaltning er teknisk/forvaltningsmessig sekretariat i forhold til midlene utenom Matforsk, sekretariat for midlene til Matforsk, for forskningsmidlene over jordbruksavtalen, økologiske utviklingsmidler og Omsetningsrådet. Vi forutsetter at Statens landbruksforvaltning sørger for å ivareta både nettverksbygging og den faglige og forvaltningsmessige kompetanse som er nødvendig for å betjene Fondet som samlet sekretariat.

VEDLEGG A

EVALUERING AV ORGANISERINGEN AV FONDET FOR FORSKNINGSavgIFT FOR LANDBRUKSPRODUKTER

INTERVJUGUIDE

Innledning: Litt om informantens bakgrunn i sektoren/tilknytning til fondet, posisjon, rolle, arbeidsoppgaver osv.

I. Synspunkter på den organisasjonsmessige utformingen av fondet med et forskningsutvalg:

- (a) Når du/dere tenker på hva man ville oppnå med den nye organiseringen av fondet med bl.a. et forskningsutvalg, hva fremstår som de viktigste målene?
- (b) Tenk gjennom hvordan organiseringen fungerer i dag. I hvilken grad vil du si man har nådd målsettingene som var utgangspunktet for omorganiseringen?
 - Hva har man lyktes særlig godt med?
 - På hvilke områder har man ikke nådd målsettingene/ikke nådd målsettingene fullt ut?

II. Samarbeidsforhold/roller mellom forskningsutvalget og fondsstyret:

- (a) Hvordan oppfatter de ulike aktørene sine roller (forskningsutvalget, utvalgets sekretariat, Fondsstyret, fondsstyrets sekretariat)?
- (b) Hvordan fungerer samarbeidet pr i dag? I hvilken grad eksisterer det uklarheter, uavklarte problemstillinger, uenighet om arbeidsdeling osv?
- (c) Er det forslag til endringer/forbedringer?

III. Samarbeidsforhold/roller mellom Fondsstyret/forskningsutvalget og Forskningsrådet:

- (a) Hvordan fungerer samarbeidsavtalen med Forskningsrådet?
- (b) Hvordan oppfatter man rolle- og arbeidsfordelingen mellom disse tre instansene – er den klar og tydelig? Har det skjedd en utvikling eventuelt endring av rolleforståelse underveis?
- (c) Hva er viktig å ta hensyn til dersom mer av oppgavene, dvs tildeling til de aktuelle prosjektene, i hovedsak gjøres av Forskningsrådet (jf St.prp. nr.1)
- (d) Eventuelle forslag til endringer/forbedringer?

IV. Forskningsutvalgets kontakt med næringene og forskningsmiljøene:

- (a) Hvordan ivaretar forskningsutvalget kontakt og samarbeid med næringene?
- (b) Hvordan ivaretar forskningsutvalget bredden i sitt kontaktnett? Har man synspunkter på sammensetningen av prosjektporteføljen så langt?
- (b) Hvilken betydning har forskningsutvalgets arbeidsmetoder i forhold til konkurransesituasjonen? (Vi tenker her på det forhold at utvalget inviterer inn miljøer til å komme med projektskisser.)
- (c) Hvordan vurderer man forskningsutvalgets evne til å utløse gode faglige og økonomiske samarbeidsløsninger (samarbeidsprosjekter internt i fondet og samfinansiering mellom programmer)?

V. Forskningsutvalget som strategisk forum:

- (a) Synspunkter på forskningsutvalgets evne og effektivitet til å etablere og iverksette en forskningsstrategi gjennom nye prosjekter.
- (b) Er forventningene til utvalget som strategisk rådgiver ivaretatt?

VI. Arbeidsform og effektivitet:

- (a) Synspunkter på ressursbruk, saksbehandlingsrutiner, prosedyrer osv. Finnes det et effektiviseringspotensiale innenfor dagens modell?
- (b) Hva er årsaken til at det er et underforbruk av fondet? (Deler av fondet er ikke disponert for 2002 og 2003.)
- (b) Hvordan kan man best mulig sikre økt bevilgningsvolum? Evt. endringsforslag.

VII. Eventuelle forslag til forbedringer, alternative organisatoriske løsninger osv.:

- (a) Hva er viktig å ivareta framover Har du/dere forslag til forbedringer, alternative organisatoriske løsninger? Råd og tips til Fondsstyret, forskningsutvalget eller andre?
- (b) Er det temaer du mener vi ikke har berørt i denne samtalen som er viktige for at jeg skal få et riktig bilde av fordeler og ulemper ved organiseringen av fondet? Er det synspunkter du synes du/dere ikke har fått godt nok fram?

VEDLEGG B

Egenevaluering av Forskningsutvalget

Gjennomført i utvalgsmøte 13.november 2003

Notat

til

AGENDA 21.11.2003

fra

Forskningsutvalget ved

Utvalgsleder Torbjørn Auran

Hovedkonklusjoner

Hovedkonklusjonen fra Forskningsutvalgets egnevaluering er at utvalget i det alt vesentlige har lyktes i forhold til hovedutfordringene for utvalget.

Ved å være et bindeledd mellom næringen (bedrifter og organisasjoner) og forskningsmiljøene har utvalget og utvalgets sekretariat skapt prosesser, forståelse og engasjement som ikke tidligere var til stede, og som en ikke ser at andre kan gjøre like godt.

Det er etablert prosesser der representanter for næringen og forskningsmiljøene har drøftet forslag og ideer til forskningsprosjekter. Dette har bidratt til bedre gjensidig forståelse og større fokus hos forskerne på næringens behov for forskning.

Forskningsutvalgets arbeid har også vist seg svært vellykket i å oppnå samfinansiering for Fondets midler med andre offentlige og private midler.

Forskningsutvalget mener at arbeidet for å skape forskningsengasjement i landbrukets organisasjoner og bedrifter også på leder og styrenivå må intensiveres, og at utvalget kunne vært mer offensiv i å markedsføre betydningen av forskning og forskningsengasjement i næringa.

Det er utvalgets ønske at rollefordelingen mellom utvalget og fondsstyret videreutvikles og avklares bedre

Forskningsutvalget har i møte 13.11.03 gjennomført en egevaluering av utvalget slik Agenda har lagt opp til. Utvalget hadde en strukturert diskusjon veiledet av en del på forhånd definerte problemstillinger:

Hvordan oppfattes mål, rammer og øvrige overordnede elementer som ligger til grunn for utvalgets eksistens?

Hvordan fungerer utvalgets arbeidsprosesser, inklusive samarbeidet internt og eksternt med andre aktører?

Hvilke resultater er oppnådd gjennom utvalgets arbeid?

I dette notatet vil utvalgets leder oppsummere diskusjonen og formidle de hovedkonklusjoner som var resultatet av utvalgets egevaluering.

1. Mål, rammer og overordnede elementer

(a) *Hvilke føringer og forventninger oppfatter man lå til grunn for etablering av forskningsutvalget.*

Utvidelse av avgiftsgrunnlaget for fondet kom, etter utvalgets kunnskap, etter et initiativ fra landbruksnæringen. Bakgrunnen var signaler fra myndighetene om at næringa i større grad bør ta ansvar for forskning og forskningsfinansiering, og erkjennelsen av at forskning er viktig for å bedre næringens konkurransekraft. Helt fra starten har næringa vurdert dette som næringens brukermidler noe som også er bekreftet i St.meld. 19 (1999-200) der det heter:

..... "midlene er å betrakte som næringens brukermidler, for å øke næringens egenfinansiering av forskning"..... Dette er også formulert i St.prp. 1 (1998-1999) der det står: "Midlene er å betrakte som brukerfinansiering av kollektiv art".målet er å legge forholdene til rette for økt primærproduksjonsorientert forskning", Ot.prp. nr 6 (2000-2001). Forskningsutvalget har oppfattet at det har vært en forutsetning for å utnytte de "nye midlene" som kom ved utvidelse av avgiftsgrunnlaget, at Fondets bevilgninger skulle baseres på forskningsutvalgets arbeid. Dette er nedfelt i vedtektene for styret for fondet, og er tydeliggjort i interimsstyrets sluttrapport: "Styret er opptatt av at næringen får et vesentlig større og mer aktivt fokus på forskning som virkemiddel til bedret konkurranseevne og større forståelse for jord til bord perspektivet i forskningen. Forskningsutvalget vil ha en sentral oppgave i å bidra til dette. På den måten skal man få fram problemstillinger/utfordringer slik næringen opplever dem og ta disse med i det forskningsstrategiske arbeid. Dette skal også gi næringa et sterkere engasjement og eierforhold til forskning generelt."

Det oppfattes helt klart som en forventning at Forskningsutvalget skal ivareta oppgaven med å utvikle og følge opp strategier og prioriteringer for landbrukets totale forskningsinnsats. Utvalget skal bidra til at landbruket er med på å styre bruken av disse midlene, og at temaer som kan falle mellom stoler blir ivaretatt (for eks grovførforskning)

(b) *Hvordan har forskningsutvalget innfridd disse føringene og forventningene*

Forskningsutvalget hadde innledningsvis stor fokus på å lage strategier for bruk av fondsmidlene og presenterte overfor Fondsstyret forslag til 6 prioriterte temaer for bruk av midlene. Utvalget har også på et senere stadium vært engasjert i strategiarbeid for

fondsmidlene. Det har vært lagt stor vekt på å utvikle strategier for å bringe næringens aktører sammen med forskningsmiljøene. Utvalget mener å ha fungert godt som strategisk forum. Forskningsutvalget har lagt særlig vekt på å være bindeledd mellom forskningsmiljøene og næringa. Dette har, etter prøve og feileperiode før sekretariat var på plass, fungert svært godt. Sekretariatets plassering i Norsk Landbrukssamvirke har vært verdifull i dette arbeidet for å skape nærhet til både landbrukets organisasjoner og fagsentrene for kjøtt og fjørfe.

Utvalget har også ivaretatt bindeleddsrollen mellom Fondsstyret og forskningsmiljøene og næringen på en tilfredsstillende måte.

Vi har ikke sett på Forskningsutvalget som noe bindeledd mellom Fondsstyret og Forskningsrådet. Dette er ivaretatt ved at Forskningsrådet har observatør i Fondsstyret.

Like etter oppnevningen ble det arrangert et felles møte mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget (januar 2001). I dette møtet ble rolledelingen mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget drøftet. Utvalget følte at rolledelingen etter dette møtet var grei, og at kommunikasjonen mellom utvalg og styre var god. Forskningsutvalget ser nå at et tilsvarende møte ville vært nyttig etter at interimsstyret ble avløst av et fast fondsstyre. Vi har på følelsen at Fondsstyret nå tar en mer operativ rolle, mens interimsstyret i større grad overlot det operative til Forskningsutvalget og selv inntok en mer strategisk og overordnet rolle.

Rolledelingen mellom Forskningsutvalget og NFR er grei og fungerer godt. Forskningsutvalget jobber med prosjektene fra ide, via skisse og til ferdig søknad foreligger. NFR sørger for kvalitetsvurdering av søknadene ved hjelp av referees, og administrerer prosjektene etter at Fondsstyret har vedtatt prosjektstart. Med denne rolledelingen har en unngått å bygge opp parallelle forskningsadministrative system. Forskningsutvalget har gjennom sekretariatet gjennomført prosesser som har sikret at skisser og prosjekter ligger innenfor de områder som er høgt prioritert av næringen, mens NFR har sjekket forskningshøyde og tatt seg av utbetalinger og rapportoppfølging. Det har vært nær kontakt med NFR også i utvalgets nettverksarbeid mot næring og forskningsmiljøer. Dette har bidratt til at flere prosjekter har fått en samfinansiering mellom fondet, NFR, forskningsmidler over jordbruksavtalen og næringsaktørene. Forskningsutvalget mener at en slik rolledeling mellom utvalget og NFR bør videreføres.

(c) Oppsummering av synspunkter

Spørsmål	Svært dårlig					Svært bra
	1	2	3	4	5	6
Hvordan fungerer dagens rollefordeling mellom Forskningsutvalget og Fondsstyret?		1	4	3		
Hvordan fungerer dagens rollefordeling mellom Forskningsutvalget og NFR?					2	6
Alt i alt – hvordan har Forskningsutvalget innfridd forventningene som lå til grunn for etableringen?				1	6	1

(Utvalgets medlemmer krysset av individuelt. Antall kryss for hvert alternativ er angitt i tabellen)

Kommentarer: De største forbedringspotensialene ligger i en bedre avklaring av rollen mellom Fondsstyret og Forskningsutvalget, og en forsterket prosess for å skape større forståelse for FoU høgre opp i landbrukets bedrifter.

2. Forskningsutvalgets arbeidsprosess

(a) Hvordan fungerer utvalgsmøtene?

Forskningsutvalget er bredt sammensatt både faglig, personlighetsmessig og fra ulike deler av verdikjeden fra jord til bord. Utvalget har noen ganger følt behov for at medlemmene oppnevnes med vararepresentanter

Etter at utvalget fikk sekretær har forberedelsen til møtene vært meget god. Saksdokumenter med forslag til vedtak har vært sendt ut på forhånd, og har vært et godt grunnlag for diskusjon og beslutninger i møtene.

Gjennomføringen av møtene oppleves positivt. Det er stor åpenhet og takhøyde, alle er aktive og møteledelsen fungerer godt. Under evalueringsprosessen ble det reist spørsmål om vi bør utfordre hverandre enda sterkere i forhold til de faglige drøftinger som skjer i utvalget.

Forskningsutvalget har utviklet seg til å bli et samarbeidende team som fungerer godt sammen, og drar veksler på hverandres faglige kompetanse og erfaring.

(b) Hvordan fungerer saksbehandlingsrutinene omkring utvalgets arbeid?

Utvalget opplever saksbehandlingen, fra ideer og innspill kommer fra ulike miljøer og fram til det foreligger forslag til skisser, som svært ryddig. Utvalget er godt orientert og kan involveres i en tidlig fase, og får gode saksdokumenter til møtene. Som tidligere nevnt, er plasseringen av sekretariatet i Norsk Landbrukssamvirke viktig for at saksforberedelsene skjer i nær kontakt med næringen.

Utvalget er også godt fornøyd med den tilbakemelding som utvalget får fra protokoller og orienteringer fra Fondsstyrets møter.

(c) Hvordan fungerer samarbeidsprosessen med andre aktører?

Forskningsutvalget har både gjennom sekretariatet og gjennom utvalgets medlemmer svært god kontakt med næringen. Samarbeidsprosessene fungerer meget godt i forhold til bedriftene/organisasjonenes FoU-medarbeidere. Det er imidlertid behov for å bli tydeligere i kommunikasjonen mot ledelsen i organisasjonene. Dette for å vise resultatene og viktigheten av forskning for på den måten å skape større engasjement hos toppledelsen. Utvalget kunne også vært flinkere til å bruke pressen i kommunikasjon om verdien av landbruksforskningen.

Det har vært litt ujevn kontakt og samarbeid mellom forskningsmiljøene og Forskningsutvalget. Noen miljøer har vært mer aktiv enn andre. Der det er etablert nettverksprosesser omkring prioriterte forskningsområder har dette vært meget vellykket for å skape engasjement hos forskerne og godt samarbeid med næringa. Forskningsutvalget har fungert som katalysator i denne prosessen. Utvalget vil jobbe for å engasjere de forskningsmiljøene som så langt ikke har vært særlig aktiv.

Samarbeidet med NFR fungerer godt. Rolleavklaringen er på plass og fordelingen av arbeidet er gjort slik at en unngår overlapping. Sekretæren i utvalget har god kunnskap om NFR noe som har bidratt positivt. Utvalget er kjent med at det vurderes om NFR bør kunne gjøre en større del av den jobben som nå ligger til Forskningsutvalget og dets sekretariat. Utvalget mener det vil være svært uheldig om dette skjer fordi næringas engasjement og nettverksprosessen mellom næringa og forskningsmiljøene da vil svekkes. Det samarbeidsmønsteret som brukes i dag gir gode prosesser også i samarbeidet mellom Forskningsutvalget og NFR.

Prosessene mellom Fondsstyret/SLF og Forskningsutvalget er påvirket av at rolleavklaringen ikke er helt klar. En har opplevd litt knirk som sikkert kan rettes opp gjennom en prosess som avklarer rollene mellom oss. Forskningsutvalget opplevde at dette ikke var noe problem i forhold til interimsstyret.

(d) Eventuelle forbedringspunkter for utvalgets arbeid.

Forskningsutvalget er et verktøy for Fondsstyret slik at styret kan fungere så godt som mulig. Det er derfor viktig at rutinene i forhold til dette avklares (slik det har vært pekt på tidligere) Videre mener utvalget at vi bør forbedre oss betydelig i forhold til å ”markedsføre” forskning og utvikling, og Forskningsutvalgets rolle i forhold til fondsmidlene. Dette vil kunne skape mer engasjement i næringen og breiere aktivitet fra forskningsmiljøene. Det bør lages årsrapporter som går til ledelsene i næringen, til faglag, politikere osv.

(e) Oppsummering av synspunkter

Spørsmål	Svært dårlig 1	2	3	4	5	Svært bra 6
Hvordan fungerer utvalgsmøtene?				1	6	1
Hvordan fungerer samarbeid med næringen?			1	1	6	
Hvordan fungerer samarbeidet med forskningsmiljøene				2	6	
Hvordan fungerer samarbeidet med NFR					6	2

(Utvalgets medlemmer krysset av individuelt. Antall kryss for hvert alternativ er angitt i tabellen)

3. Resultatet av utvalgets arbeid

**(a) Hvordan vil man oppsummere resultatene av Forskningsutvalgets arbeid?
Hvordan er resultatoppnåelsen i forhold til forventet resultater?**

Det er for tidlig å angi resultater av de forskningsprosjekter som er startet på grunnlag i de prosesser som Forskningsutvalget har vært delaktig i. Utvalget har derfor valgt å besvare dette spørsmålet i form av resultater som antall godkjente prosjekteter, prosjektsøknader og anbefalte skisser.

Fram til 11.11 03 er det godkjent 8 prosjekter med en samlet kostnadsramme på kr 27.977 000,-

Det foreligger 5 prosjektsøknader (26,4 mill kr) som står foran en godkjenningsbehandling i Fondsstyret. Og det er anbefalte skisser som representerer totale prosjektkostnader på 51 mill kroner.

Det har vært lagt vekt på å gjennomføre en grundig behandling, og skape en tett dialog mellom forskningsmiljøene og næringslivet. Dette har resultert i en økt forståelse hos forskerne for næringslivet prioriterte. Det har også skapt noe større engasjement hos næringslivet omkring forskning. Dette engasjementet kan bli betydelig bedre.

Det er viktige områder som det kan være fare for faller mellom to eller flere stoler. Grovfôr-forskning har vært brukt som et eksempel på dette. Et resultat av Forskningsutvalgets arbeid er at det er gjennomført en tett dialog mellom flere forskningsmiljøer og næringsaktører der resultatet er en meget god skisse som involverer hele næringen og flere forskningsmiljøer på dette området. Dette er en av 3-4 suksesshistorier som vi ønsker å presentere nedenfor.

(b) Eventuelle suksesshistorier

Utvalget mener at oppnåelsen av samfinansiering med andre offentlige og private finansieringskilder har vært en suksess. Vi har lyktes i å nå målsettingen om å bruke forskningsavgiften som katalysator for å frigjøre andre midler til vår forskning.

Videre ønsker vi å presentere prosessen i forbindelse med en del sentrale forskningstemaer som suksess-historier sammen med resultatet av prosessene.

"Bedre potetkvalitet ved riktig vekstavslutning", Planteforsk

Dette prosjektet startet med en skisse fra Planteforsk som ble vurdert som god og relevant av Forskningsutvalget.

Skissen ble lagt til grunn for et arbeidsmøte på Apelsvoll hvor 22 representanter fra hele verdikjeden var samlet. Skissen ble diskutert opp mot andre utfordringer i potetnæringen og problemstillinger knyttet til dannelsen av Akrylamid ble tatt med i prosjektet ved at Matforsk ble inkludert i prosjektet. Vektlegging av et par andre problemstillinger i prosjektet ble også endret. I møtet ble det etablert en felles forståelse mellom næringsaktørene og forskningsmiljøene om hva som var de viktigste utfordringene og hvordan disse skulle prioriteres i prosjektet.

Planteforsk fikk i oppdrag å utarbeide en fullstendig prosjektsøknad i nær dialog med deltagerne på møtet. Den fullstendige søknaden var dermed sikret hele verdikjedens fulle støtte. Dette ble synliggjort ved at alle næringsaktørene også støtter prosjektet økonomisk. Et tilsvarende prosjekt: "Gulrot og kålrot med riktig kvalitet" fra Planteforsk har fulgt omtrent samme prosess som potetprosjektet, men her har det vært avholdt flere møter både i forkant og etterkant av et stort verdikjedemøte som samlet 18 deltagere og hvor skissen til prosjektet ble diskutert opp mot 9 andre skisser innen grøntsektoren. Ulike utfordringer ble grundig diskutert og vurdert fra forskjellig ståsted i verdikjeden før en valgte å enes om å prioritere og videreutvikle skissen fra Planteforsk til en fullstendig prosjektsøknad.

"Kostnadseffektive bygningsløsninger til husdyr" er et av seks temaer som

Forskningsutvalget har prioritert. Forskningsutvalget hadde fått inn 6 skisser innenfor dette området og inviterte til et verdikjedemøte med alle skissene som utgangspunkt. 12 aktører var representert på møtet. Møtet konkluderte med å sette ned en arbeidsgruppe som skulle arbeide videre med skissegrunnlaget og utarbeide en samlet skisse. Denne gruppen tok senere initiativet til en studietur til Canada hvor 12 representanter for næringsaktører, forskning og

forvaltning reiste for egen regning for å skaffe seg oppdatert informasjon om kaldfjølsløsninger. Gruppen har også hatt nær kontakt og dialog med prosjektet "Landbruksbygg i Arktis" for å samordne aktivitetene. Gruppens endelige utkast til skisse ble diskutert i et nytt verdikjedemøte før skissen ble oversendt Fondsstyret som besluttet å starte et forprosjekt for å få et enda bedre grunnlag for prioriteringene innen dette området. Det ble etablert en forprosjektgruppe som i høst bl.a. arrangerte et to dagers seminar med 100 deltagere. Forprosjektrapporten skal ferdigstilles i februar 2004.

"Grovförbasert husdyrproduksjon" er et annet tema som er prioritert av Forskningsutvalget. Her ble det også arrangert et verdikjedemøte med utgangspunkt i 12 innkomne skisser. En arbeidsgruppe sammensatt av forskere og næringsaktører har gjennom flere arbeidsmøter diskutert seg fram til en omforenet skisse som beskriver de høyest prioriterte utfordringene innen grovförsektoren. Gruppen utarbeider nå en prosjektbeskrivelse basert på denne skissen. De øvrige skissene og prosjektene som Forskningsutvalget har i sin portefølje er framkommet gjennom lignende prosesser. Kjentetegnet ved prosessene er verdikjedetenkingen som er en forutsetning for at Forskningsutvalget skal anbefale skissene/prosjektene. Næringen er opptatt av at Forskningsavgiften skal brukes til prosjekter som gir grobunn for økt konkurransekraft og verdiskapning. Det kan best sikres ved at de som skal ta forskningsresultatene i bruk er med i utviklingen av prosjektene.

De prosessene som her er nevnt i stor grad knyttet til problemstillinger nære bonden. Imidlertid vil kontakten mellom forskningsmiljøene og næringsaktørene også bidra til at det foretas en vurdering langs verdikjeden fra gården og fram mot markedet.

(c) Har Forskningsutvalget forslag til hvordan utvalget kan oppnå ytterligere resultatoppnåelse?

Forskningsutvalget mener å ha etablert et godt system og en god arbeidsmåte. Med dette i bunnen kan en nå se på tiltak for å oppnå større resultatoppnåelse i tiden fremover.

Vi mener å kunne betjene markedet raskere enn før. Et eksempel på det er at utvalget kan få fullmakt til å avgjøre relevans på skissestadiet uten å sende skissene via styret.

Det bør gjennomføres en revidering av de 6 prioriterte forskningsområdene som er fastsatt for fondet. Det er mulig at områdene etter hvert kan spisses noe og dermed skape ny og større oppmerksomhet hos næringa og forskerne.

Noe av tilbakeholdenheten hos noen aktører er kravet til medfinansiering. Dersom midlene utenfor fondet er begrensede vil dette kunne begrense bruken av fondsmidler. Næringa signaliserer at det først og fremst er offentlige midler som bør brukes til samfinansiering av prosjekter sammen med fondsmidlene.

(d) Oppsummering av synspunkter

Spørsmål	Svært dårlig 1	2	3	4	5	Svært bra 6
Alt i alt – hvordan vil du karakterisere Forskningsutvalgets resultatoppnåelse?				1	6	1

(Utvalgets medlemmer krysset av individuelt. Antall kryss for hvert alternativ er angitt i tabellen)